ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3539 — ՈՒՐԲԱԹ 23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1883 — Ն. Տ. 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1883

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 մէճ.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ. երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս մնացած յօդուածոց ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բէզզա փազար եօղուշը, Շարգ Զարըֆըը թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։
[illegible] ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Զ[illegible], յօդուած, եւայլն ետ չեն[illegible]

40 ՓԱՐԱՅ — ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ — 40 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 23 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիական դեսպան Լորտ Տըֆֆըրին երեկ կէս՝ օրէն յետոյ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։

Սթամպուլ կ՚ըսէ թէ Օսմ. պաշտօնական ակմբոց մէջ անհամբեր կ՚սպասուի այն նոր հրահանգաց, զորս անգլիական Վսեմ. դեսպանն ստացած է իր կառավարութենէն։

Վեհ. Սուլթանն՝ Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալութեան խորհրդական և ներքին գործոց վերատեսուչ Ղավրիէլ էֆէնտիին Պալայի աստիճան, դատական գործոց վերատեսուչ Սալապաշոֆ, ելմտական վերատեսուչ Բէչոֆ, հանրային կրթութեան վերատեսուչ Կիրոֆ, հանրօգուտ շինութեանց և առեւտրական վերատեսուչ Տօքթ. Ստամպոլսքի և մնայուն յանձնախմբին անդամ Բէսաքոֆ և Տօքթ. Ստրանսքի էֆէնտիներուն Իւլայի Ա. աստիճան և Բ. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհեց։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք թէ Ն. Կ. Վեհափառութիւնն Իւլայի Բ. աստիճան շնորհեց նաեւ ազգային ճարտար և մեծահամբաւ բժիշկ Տօքթ. Խորասանճեան էֆէնտիին։

Լրագիրք կը ծանուցանեն թէ նախընթաց օրը Մեծ Եպարքոս Բարձր. Սայիտ փաշայի նախագահութեամբ գումարեալ նախարարաց խորհուրդը բարենորոգմանց խնդրով զբաղած է։

Վագըթ կ՚ըսէ թէ, թէպէտ Լորտ Տըֆֆըրինի վերադարձին առթիւ զրոյցներ պտըտեցան թէ Վսեմ. դեսպանն ինչ ինչ առաջարկներ պիտի ընէ Բ. Դրան, սակայն այժմ գործոց ընթացքէն կը հասկցուի թէ Լորտ Տըֆֆըրին բարենորոգմանց ճանբուն մէջ յորդորելու մասին Բ. Դրան խորհուրդ տալով պիտի շատանայ։

Օսմ. Նախարարութիւնն իւր ուշադրութեան նիւթ ըրած է Պուլկարիոյ ներքին կացութիւնն և միջոցներ ձեռք կ՚առնու անպատրաստ չգտնուելու համար ամեն պատահականութեան առջեւ։ Արտաքին գործոց նախարար Ասիմ փաշա այս խնդրոյ վրայ բանակցութեան մտած է օտար տէրութեանց քով Օսմանեան դեսպանաց հետ։

Թէրճիւմանը Հագիգաթ կը ծանուցանէ թէ դատական գործոց նախարարութեան պաշտօնատան մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է յիշեալ նախարարութեան ընդհ. դիւանադպիր Ալի պէյի, որ առժամապէս պաշտօնանկ եղած է, դէմ եղած ամբաստանութեանց վրայ նախնական քննութիւն մը բանալու համար։ Թէրճիւմանի Հագիգաթի խօսքին նայելով, Ալի պէյ իւր պաշտօնատան սնտուկէն գումարներ գողցած և բազմաթիւ կաշառներ առած է եղեր։

Օսմ. Թղթատարութեան և հեռագրաց վերատեսուչ Իզզէթ էֆէնտի առաջարկած էր Բ. Դրան, չորս երիտասարդ ղրկել ի Փարիզ այն հեռագրական մասնաւոր վարժարանը, զոր Ֆրանսայի թղթատարութեան և հեռագրաց նախարար Գ. Գոշըրի հաստատած էր վերջին ժամանակներս։ Մոնիթէօր Օրիանթալ կ՚իմանայ թէ այս մասին պէտք եղած կայսերական հրամանագիրն ելեր է։ Յիշեալ աշակերտք հեռագրական պաշտօնատան ամենէն յաջող պաշտօնեաներէն ընտրուած են և ամսական 350ական ֆրանք թոշակ պիտի ստանան եղեր։

Մոնիթէօր Օրիանթալ կ՚իմանայ թէ Քարիւղէն առնուած մթերանոցի տուրք խնդիրը քննող յանձնախումբն իւր տեղեկագիրը պատրաստելու ձեռնարկած է, որ Ամերիկեան դեսպանատան պահանջմանց անհիմն լինելը ցոյց տալու կը միտի եղեր։

Անգլիական դեսպան Լորտ Տըֆֆըրին նախընթաց օրը ծանուցագրով մը պատասխանեց Բ. Դրան ծանուցագրին, որ Անկլօ-Թուրք առեւտրական դաշնագրին պայմանաժամուն լրանալը զեկուցանելով կ՚ըսէր թէ ամենէն նպաստաւորեալ ազգին տրուած դիւրութիւնները չպիտի տրուին Անգլիոյ։ Անգլիական դեսպանատան տեսութիւնքը չեն համաձայնիր Բ. Դրան տեսութեանց հետ։ Արդարեւ, Անգլիական դեսպանատունը կը կարծէ թէ Անկլօ-Թուրք առեւտրական դաշնագրին պայմանաժամուն լրանալէն չկրնար հետեւիլ թէ Անգլիացիք պէտք է զրկուին ամենէն նպաստաւորեալ ազգին տրուած դիւրութիւններէն, վասն զի այս մասին Անգլիոյ ունեցած իրաւունքը կը բղխի ո՛չ թէ այն դաշնագրէն, որոյ պայմանաժամը լրացաւ, այլ նախընթաց դաշնագրերէ, որք ո՛չ միայն դեռ գործադրելի են, այլ և Անգլիոյ և Թուրքիոյ միջեւ երկու հարիւր տարի առաջ հաստատուած և յայնմհետէ միշտ անվթար պահուած յարաբերութեանց հիմը կը կազմեն։ Հետեւապէս անգլիական ծանուցագիրը վերջնական չհամարիր Բ. Դրան ծանուցագիրը, մանաւանդ անոր գործածած լեզուին երկդիմութեան պատճառաւ. ուստի Անգլիական դեսպանը կը խնդրէ որ Օսմ. կառավարութիւնն աւելի բացորոշապէս յայտնէ իւր դիտաւորութիւններ։

Անկլօ-Թուրք առեւտրական նոր դաշնագրի մը բանակցութիւնները վարելու պաշտօնով Անգլիական կառավարութեան կողմէ պատուիրակ նշանակեալ Գ. Քէնըտի և Գ. Բէնչ Անգլիոյ առեւտրական գլխաւոր կեդրոններն այցելեցին և Մանչեսթըրի, Լիտի, Տէրպիի և Պիրմինկէմի առեւտրական սենեակներուն պատուիրակաց հետ տեսակցութիւններ ունեցան։ Անգլիոյ առեւտրական սենեակներուն պատուիրակները պահանջեցին որ Բ. Դուռը վաճառաց պահեստի մթերանոցներ հաստատէ։ Գ. Բէնչ, որ Պոլսոյ Անգլիական հիւպատոսն է միանգամայն, պատասխանեց թէ Դուռը տրամադիր չէ մթերանոցներու հաստատման ծախքն իւր վրայ առնուլ, և թէ հարկ էր անոնց հոգը մասնաւոր ձեռնարկուաց թողուլ։

Կը ծանուցուի թէ, կ՚ըսէ Մոնիթէօր Օրիանթալ, հանրային կրթական նախարարութիւնը Թուրքիոյ մէջ հրատարակեալ գրոց ընկատմամբ նոր օրէնք մը կը պատրաստէ։ Կ՚երեւի թէ այս օրէնք յոյժ ազատական պիտի լինի, կը յարէ յիշեալ լրագիրը, և բազմաթիւ գրագիտաց թոյլ պիտի տայ իրենց գործերն հրատարակել, ըստ որում սպագրական օրինաց սեղմումներն կատարելապէս պիտի վերնան։

Զգիտենք թէ Մոնիթէօրի տուած սոյն լուրը մինչեւ ի՛նչ աստիճան ըստոյգ է։

Շքոտրայէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ բովանդակ նահանգին մէջ։ Ժողովրդեան զինաթափութիւնը կը շարունակէ առանց արգելքի։ Գարատաղի սահմանագլխին գծումը փութով յառաջ կը տարուի և կը կարծուի թէ աշխատութիւնք ամսոյս վերջերը պիտի աւարտին։ Գարատաղի իշխանն արդէն հարկ եղած հրամանները տուեր է, որպէս զի Թուրքիոյ ետ տրուելիք տեղերը ճիշդ որոշեալ ժամանակին պարպուած լինին։

Մոնիթէօր Օրիանթալ կը ծանուցանէ թէ տեղացի դրամատէրներէ բաղկացեալ ընկերութիւն մը մայրաքաղաքիս մէջ գրաւատուն մը հաստատելու արտօնութիւն խնդրած է Բ. Դրանէն։

Արշիպեղագոսի կղզեաց կուսակալը կը հեռագրէ ներքին գործոց նախարարութեան թէ սեպտ. 7ին երկրաշարժի երկու բուռն ցնցումներ զգացուեր են Լէմնոս կղզւոյն մէջ։ Ակրիտոյ գիւղին մէջ քանի մը տուներու ծխնելոյզները փլեր են և կառավարական պաշտօնատունն ալ վնասուեր է։ Իսկ սեպտ. 9ին տեղացող հեղեղանման անձրեւներ բաւական վնաս պատճառեր են Լէմնոս կղզւոյն։

Եգիպտոսի ելմտական նորընտիր խորհրդական Գ. Էտկար Վինսընթ երէկ Վառնայի թղթատար շոգենաւով մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ Լոնտրա երթալու համար։

Պահճէ-Սէրայի մէջ հրատարակեալ Թաթարերէն Թէրճիման լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Ռուսաց կայսեր կողմէ Վեհ. Սուլթանին ընծայեալ երեք զոյգ կառաձիգ երիվարաց արժէքը 40.000 ռուպլի է։

Խրուաթիոյ ապստամբութեան վերաբերեալ պաշտօնական լուրերը կը ծանուցանեն թէ յուզումը միշտ կ՚ընդարձակի այդ երկրին մէջ, և թէ ապստամբութիւնը զսպելու համար Աւստրիոյ կառավարութեան ձեռք առած միջոցներն անզօր են։ Բաց աստի, կը ծանուցուի թէ Աւստրիոյ պետական մարդիկ յոյժ վարանեալ կը գտնուին այս ապստամբութեան առջեւ, վասն զի շատ հնարաւոր է որ, եթէ չյաջողին զսպել մինչեւ ցգարուն, Հէրսէք, Պոսնիա և Դալմատիա եւս ապստամբին։

Վագըթ ծանուցանելով թէ Այտընի նախորդ կուսակալ Ալի փաշա և հանրային կրթութեան նախկին նախարար Մունիֆ փաշա Էրէն-քէօյի մէջ գինեգործութեան ընկերութիւն մը կազմելու ձեռնարկած են, կ՚ըսէ թէ հին ժամանակները նախարարք աղբիւրներ շինելով մաքուր ջուր կը վազցնէին, մինչդեռ այժմ այսպիսի բարձրաստիճան անձինք գինեգործութեան կը ձեռնարկեն զոր ժամանակին այլափոխութեանց նշաններէն մին պէտք է համարել։

Այս մասին ըստ մեզ հասկնալիք բան մը չկայ. առաջինը բարեգործութիւն էր, իսկ երկրորդը՝ վաճառականութիւն և արդարեւ ժամանակին այլափոխութեանց նշաններէն մին կրնայ համարուիլ սա իրողութիւն թէ վաճառականութեան ոգին սկսած է մուտ գտնել նախարարաց մէջ իսկ։

Երէկ առաւօտ Սեւ ծովէն եկող առագաստանաւ մը Պիւյիւք-պէյլի առջեւ կիր բեռցած Մաւունայի մը զարնուելով այս վերջինն ընկղմեցաւ և մէջը գտնուող երեք նաւաստիներէն մին ալ խեղդուեցաւ։

Թէրճիւմանի Հագիգաթ ոստիկանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Պաղտատցի արաբի մը վրայ, որ փողոցաց մէջ [illegible] և տեսակ տեսակ կեղծ դեղահատեր վաճառելով ժողովրդեան միամիտ մասին դրամը կը կորզէ։

Վերջին թղթաբերով եկած Եգիպտական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ բնիկ ժողովուրդը կը գանգատի թէ մեծ քանակութեամբ կեղծ դրամ կը շրջաբերի Եգիպտոսի մէջ։

Առողջապահական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ հոկտ. 3ին Աղեքսանդրիոյ մէջ ոչ ոք մեռած է քոլերայէն, բայց [illegible] գաւառակին մէջ նոյն օրը քոլերայէն մեռնողներուն թիւը 9ի կը հասնի։

Պէրութ հրատարակեալ Հագիգաթ-իւլ-Ախպար լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Լիբանանու կառավարիչ Վասա փաշա՝ քաղաքային վարչութեան պաշտօնատարաց և Ալպանիացի քաղաքապահ զօրաց և ոստիկանաց թոշակներուն մէջ փոփոխութիւններ ու զեղչեր մտցուցեր է Լիբանանու ելմտացոյցին տարուէ տարի ունեցած բացը գոցելու համար։

Եգիպտոսի մէջ գերեվաճառը ջնջելու գործն ոստիկանութեան յանձնուած է այժմ, որ ամեն ջանք կ՚ընէ գերեվաճառի պայմանագրոց տրամադրութիւնները գործադրելու։ Սիուտի ոստիկանութիւնը դեռ վերջին օրերս 250 ի չափ սեւամորթ երկու սեռէ գերեաց կարաւան մը ձերբակալեց, որ Փորտոֆանէն կուգար։ Անգլիական Էճիփշըն կազէթ լրագիրը կ՚ըսէ թէ Գահիրէի գլխաւոր գերեվաճառներէն մին ձերբակալուած լինելով ի մօտոյ պիտի դատուի զինուորական ատենին առջեւ։ Ասոր քով գտնուեր են վեց կին գերի, որոց երեքը չերքէզ և երեքը սեւամորթ. ամենքն ալ իրենց ազատութիւնն՝ ստացեր և ընդուներ են, ի բաց առեալ մին, որ յոյժ գեղեցիկ չերքէզ աղջիկ մ՚է և բացարձակապէս չէ ուզեր բաժնուիլ իւր տիրոջմէն և ոստիկանութեան սպասներն ալ նախատեր է։ Նոյն լրագրին խօսքին նայելով, այս մանկամարդ և գեղանի կնոջ իւր տիրոջմէ բաժնուիլ չուզելն ո՛չ թէ անոր վրայ ունեցած մասնաւոր սէրէն, այլ առաւել Եգիպտական բարձր Հարեմի մը ներքին գոյնը գիտնալու բուռն բաղձանքէն յառաջ կուգայ եղեր։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԹՐԱՆՎԱՅԻ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

1883 սեպտ. 1էն մինչեւ 30 գոյացած հասոյթը.

	Դրչ Ամսական	Օրէն.
Պէշիկթաշի գիծ	162,454	5.415.13
Պոլսոյ »	151,401	5.046.70
Շիշլիի »	207,643.50	6,921.50

Ընդհանուր Տնօրէն

Ա. ԹՐԻԻԼԷ

Կ. Պոլիս 21/3 հոկտ. 1883

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Սոֆիա 4 հոկտ.

Ազգային ժողովը միաձայնութեամբ ծրագիր մը քուէարկեց, ծանուցանող թէ պատերազմական գործոց նախարարը Պուլղարական բանակին մատակարարը պիտի լինի, եւ թէ Իշխանը պիտի լինի բանակին Պետը։

Այս քուէարկութիւն թշնամական կը համարուի Ռուսիոյ համար։

Պէրլին 4 հոկտ.

Զրոյց կայ թէ Իկնաթիէվ զօրավարը նախարարութեան մէջ պիտի մտնէ վերստին։

Այս լուր բուռն սրտայուզութիւն յառաջ բերաւ աստ։

Պէրլին 4 հոկտ.

Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշա երէկ քաղաքիս բոլոր զինուորական հաստատութիւններն աչքէ անցուց։

Պետրպուրկ 4 հոկտ.

Ռուսիոյ կառավարութիւնը պատերազմական վիճակ հրատարակեց Եքաթերինոսլավի մէջ՝ այն նոր բռնութեանց պատճառաւ, զորս այս քաղաքի ժողովուրդն այս օրերս ի գործ դրաւ Հրէից դէմ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պօղաճեան Տիգրան էֆէնտիի Թուաբանութեան ընդարձակ դասագրքին վեցերորդ և համառօտին երրորդ տպագրութիւններն Հանրային կրթ. պաշտօնատան հրամանաւ լոյս տեսած լինելով, ազգային մը անոնցմէ քանի մ՚օրինակ կը գնէ Վան ղրկելու համար և Մաքսատունը կը յանձնէ։ Արդ, կը լսենք թէ Մաքսատան պաշտօնեայք այս դասագրեանց Բարձման խնդրոց կարգին մէջ սա տեսակ խնդիր մը տեսնելով թէ, «Հայոց ազգին թագաւորութիւնը 1373 ին վերցաւ, մինչեւ հիմա (1882) քանի՞ տարի կ՚ընէ,» յարմար չեն գտած որ դասագիրքերն Մաքսատունէն անցնին, և մինչեւ իսկ պատռած են այն թուղթ, որոյ վրայ կը գտնուէր այդ թուաբանական պարզ և անկարեւոր խնդիր։ Մէտրիթն յետոյ տեղեկանալով այս իրողութեան, հրաման ըրած է որ այդ թուղթն ամբողջովին հանուելով, դասագիրքերը ղրկուին ուր որ պիտի ղրկուէին։

Տիվրիկցի Հայք, որ ճանապարհաց շինութեան խնդրոյն առթիւ տեղւոյն կառավարչին տհաճութեան պատճառած կը համարուէին, բանտարկուած են ո՛չ թէ ի Տիվրիկ, այլ ի Սեբաստիա։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ինչ որ Թայմզ լրագրին Պոլսական թղթակից Գ. Մաքէնզի Ուալլէս գրած էր Պալքանեան թերակղզւոյ մէջ Ռուսիոյ և Աւստրիոյ քաղաքական մրցման վրայ, կը հաստատուի այն ամեն լուրերով որք հետզհետէ մեզ կուգան Պալքանեան երկիրներէն։ Այս լրոց կարեւորագոյնը Սերպիոյ կը վերաբերի այս պահուս։ Ռուսիոյ և Աւստրիոյ հակառակ ազդեցութիւններն հոն ճշմարիտ տագնապ մը յառաջ բերած են արդէն, և կը թուի թէ խնդիրը լոկ տագնապով մ՚ալ չպիտի վերջանայ։ Նկատելով թէ Սերպիա կից է Պոսնիոյ և Հէրսէքի գրաւեալ գաւառաց, ուր բազմաթիւ Սլաւ տարր մը կայ, և նկատելով թէ Սերպիա Արեւելից հետ Աւստրիոյ ներկայ և ապագայ յարաբերութեանց ու հաղորդակցութեանց ուղղակի գծին վրայ կը գտնուի և կարեւոր դիրք մը կը բռնէ հոն, այս երկու հիմնաւոր նկատումներով, Աւստրիոյ քաղաքագէտք քանի տարիներէ հետէ կ՚աշխատէին որ Սերպիա սերտիւ յարի Աւստրիական աշխարհավարութեան։ Միլան Նորապսակ թագաւորն այս տեսութեամբ ա՛յնչափ բարեկամական ցոյցեր տեսաւ Աւստրիոյ կողմէ, ա՛յնչափ շողոքորթեցաւ Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսրէն և իւր նախարարներէն, որ եղաւ հլու հետեւող՝ եթէ ոչ գործիք՝ Աւստրիական աշխարհավարութեան։ Բայց Սերպիոյ ժողովուրդն համակրութիւն չունի Վիեննայի կառավարութեան վրայ։ Սերպիացի ժողովուրդն, Արեւելեան ուրիշ կարգ մը ժողովրդոց պէս, քաղաքական հաշիւներէ շատ չհասկնար, և փոյթ չըներ ստուգելու թէ մինչեւ ո՛ր աստիճան հիմնաւոր են այն փաստեր, որք ցոյց կուտան թէ Սերպիացիք իրենց ազգութիւնը լաւագոյնս կարող են պահպանել ընդ Աւստրիական հովանաւորութեամբ, քան Ռուսիոյ ներքեւ։ Սերպիացի ժողովուրդն զգացմամբ ռուսասէր է, և զգացումն, և ո՛չ հաշիւն ու մտածումը, կարգ մը ժողովրդոց միակ առաջնորդն է աշխարհավարական խնդրոց մէջ։ Այսպէս, ուղղութեան կատարեալ անհամաձայնութիւն մը կար Միլան թագաւորին կառավարութեան և Սերպ ժողովրդեան միջեւ, որ կերպիւ իւիք կրօնական մոլեռանդութեամբ մը կը պահանջէր, որ Սերպիա մտերմական սերտ յարաբերութիւններ ունենայ Ռուսիոյ և Գարատաղի հետ։ Միլան թագաւորն Ազգ. Երեսփոխանական ժողովը լուծեց, յուսալով թէ նոր ընտրութիւնք իւր աշխարհավարութեան նպաստաւոր մեծամասնութիւն մը կուտան։ Բայց այս ընտրութեանց մէջ ռուսասէր-ժողովրդային կուսակցութիւնը վաստըկեցաւ մեծամասնութիւնն, և առաջին օրէն յայտնեց թէ մտադիր է օգուտ քաղել այս յաղթութենէ, և թոյլ չտալ որ թագաւորն ու նախարարութիւնը շարունակեն իրենց արդի ուղղութեան մէջ։ Հետեւաբար, Սերպիական նախարարութիւնն, որ բաւական ժամանակէ հետէ պաշտօն կը վարէր Աւստրիական աշխարհավարութիւնը մշակելով, պարտաւորեցաւ հրաժարական տալ, և երէկ եկած հեռագիր մը նոր նախարարութեան կազմութիւնը կը ծանուցանէր։ Բայց Միլան թագաւորն ինք զիջում ընելու հակամէտ չթուիր։ Կ՚ըսուի թէ յայտարարած է որ եթէ Ազգային ժողովը մերժէ քուէարկել կառավարական ինչ ինչ առաջարկներ, որոց մին է՝ երկաթուղեաց միացման համար Աւստրիոյ հետ կնքեալ պայմանագրին վաւերացումն, եթէ Ազգային ժողովն յարատեւէ իւր ընդդիմադիր ընթացքի մէջ, թագաւորը կը սպառնայ թէ վերջապէս պիտի լուծէ Ազգ. Ժողովն, և մի՛ նոր հրաւէր պիտի ուղղէ Սերպիոյ ժողովրդեան։ Բայց հաւանական չէ որ այս սպառնալիք ի գործ դրուի, զի Միլան թագաւորը խորհրդարանական բաւական փորձառութիւն ստացած է գիտնալու համար թէ Ազգին կամաց հակառակ լուծել խորհրդարան մը՝ ուրիշ հետեւանք չունենար բայց եթէ առաւել ընդդիմադիր և առաւել անհաշտ խորհրդարանի մը կազմութիւնը։ Ժողովուրդը տեսնելով թէ օրուան վարչութիւնը կը խաղայ իրեն հետ, կ՚ընտրէ երեսփոխաններ որք իրենց նախորդներէն աւելի սաստկութեամբ կը հակառակին նոյն վարչութեան։ Սահմանադրական ազգաց պատմութեան մէջ սովորաբար գիտուած երեւոյթ մ՚է այս։ «Պետական հարուածն», որոյ վրայ խօսած է Միլան թագաւորը, կրնայ ուրեմն իրեն դէմ իսկ դառնալ։ Պետական հարուածն, որ սահմանադրական ժողովուրդները վախցնելու սահմանուած գլխաւոր զէնքն է, ստուգիւ յաճախ կը վնասէ անոնց որք կը յուսան աղուոր գործ մը կատարել։ Այսպէս, Սերպիոյ թագաւորն երկսայրաբանութեան մը առջեւ կը գտնուի.—Եթէ ուզէ ժողովրդեան

բանի ընդունել տալ իւր համոզումներ ու փափաքներ հակասահմանադրական միջոցներով՝ իւր թագն իսկ վտանգի մէջ է, զի մօտաբերուած՝ Պետական հարուածը կրնայ վերջին ծայր անժողովրդական դարձնել զինք, և ժողովրդային ծանր խռովութիւն մը յառաջ բերել. իսկ եթէ զիջանի հետեւելու ազգին հաճելի աշխարհավարութեան մը, և Աւստրիոյ հետ իւր մտերմութիւնը թուլցնէ, այնուհետեւ ո՞վ պիտի պաշտպանէ զինք ընդդէմ Գարատաղի և Քարաճորճեւիչ իշխանին, որ Թեկնածու է Սերպիոյ գահուն, և այժմ իւր նստ ունի Սեւ Լեռն որոյ իշխանին փեսայն եղած է։ Հաւանական չէ ամենեւին որ Սերպիացի ժողովուրդը զէնքի դիմէ պաշտպանելու համար իւր Թագաւոր ընդդէմ Թեկնածու իշխանին. զի Սերպիացի ժողովուրդն ամենեւին պատերազմասէր չէ. իսկապէս երկրագործ, խաշնարած, —առաւելապէս խոզարած— և վաճառական ժողովուրդ մ'է, որ օտարներու առջեւ ոչխարի կը նմանի, —ինչպէս Օսմ. հրամանատարք և Թուրք զօրքը քաջ գիտեն զայս, — և եթէ իւր ձայնն երբեմն կը բարձրացնէ, ու խռովութիւններ կը հանէ, այն ալ իւր տան, իւր երկրի մէջ է միայն, ներքին խնդրոց առթիւ։ Սերպիացի ժողովուրդը կրնայ շատ հոգ չընել մանաւանդ այնպիսի վեհապետի մը նկատմամբ, որ եթէ վերջին պատերազմին ժամանակ քիչ մը ժողովրդականութիւն շահեցաւ, անկէ ի վեր, ինչպէս ըսինք, Աւստրիոյ յարելով, և թոյլ տալով որ Աւստրիական աշխարհավարութիւնը տիրէ Սերպիոյ մէջ, վիրաւորեց ժողովրդեան զգացումները։ Կարելի է որ Միլան Ա. Թագաւորն, որոյ նախահարք հայրենեաց ազատութեան համար կռուած են, սրտով նոյնչափ Սլաւ լինի որչափ ո՛ եւ է Սերպ, և հաւանական է որ Աւստրիոյ յարած լինի միայն քաղաքական նկատումներով, և ո՛չ մասնաւոր համակրութեամբ. բայց ժողովուրդն ամեն ինչ երեւոյթներէ կը դատէ. ժողովրդեան հետ գործ ունեցողներու մէկ գլխաւոր դժբախտութիւնն է այս. և զարմանալի չէ եթէ Միլան Ա. Թագաւորն, որոյ օրով և որոյ յանդուգն աշխարհավարութեամբ ի գլուխ ելաւ Սերպիոյ վերջնական անկախութիւնն և բարձրացումն յաստիճան Թագաւորութեան, այսօր կորուսած է իւր ժողովրդեան համակրանքն։ Այսպէս ահա, տագնապ մը այս վայրկենիս իրապէս գոյութիւն ունի ի Պելկրատ։

Եւ այդ տագնապ շուտով վերջ չպիտի գտնէ. որովհետեւ, երէկ եկած հեռագրէն դատելով, Սերպիական նոր նախարարութեան կազմութիւնն ապագայ շփոթութիւններ ալ կանխատեսել կուտայ։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ «Նորակազմ նախարարութիւնը բոլորովին անձնուէր կը համարուի իշխանին»։ Հավասի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ իշխանին անունը ջնջուած է հեռագրին մէջ։ Ո՞վ կրնայ լինել այն իշխան, որուն բոլորովին անձնուէր է եղեր Սերպիական նոր նախարարութիւնը։ Միլան Ա. Օպրէնովիչ Թագաւորը չկրնար լինել, ըստ որում նա ո՛չ եւս իշխան է, այլ Թագաւոր։ Այս Թագաւորի ընտանիքին մէջ ալ չկայ հասուն տարիք ունեցող իշխան մը, որպէս զի Սերպիոյ գահուն Թեկնածու մը կենայ այդ կողմէ։ Միայն Քարաճորճեւիչի ընտանիքէն իշխան մը կայ, որ, ինչպէս վերև ըսինք, Թեկնածու մ'է, և տարակոյս չկայ թէ հեռագիրն այդ իշխանի կ'ակնարկէր. զի պէտք է գիտնալ թէ Քարաճորճեւիչ իշխանը ստուարաթիւ կուսակցութիւն մը ունի Սերպիոյ մէջ. Ռուսասէր—ժողովրդային կուսակցութիւնը, տեսնելով թէ Միլան Ա. Թագաւորն Աւստրիոյ յարած է, և փափագելով որ բուն սլաւական աշխարհավարութեան մը հետեւի Սերպիա, Քարաճորճեւիչի Թեկնածութեան ոյժ կուտայ, և եթէ Նախարարութիւն մ'ալ Միլան Ա. Թագաւորին այս հակառակորդաց կողմը բռնէ, ըսել է թէ վեհապետի փոփոխութիւն մը տեղի պիտի ունենայ ի Սերպիա։ Թագաւորն անշուշտ կարող է անմիջապէս պաշտօնանկ ընել իւր վեհապետական իրաւանց հակառակորդ նախարարութիւն մը. բայց այն իրողութիւն իսկ թէ Միլան Ա. Թագաւորի օրով Քարաճորճեւիչի կուսակիցք ա՛յնչափ ոյժ կը ստանան որ Ազգ. ժողովոյ մէջ մեծամասնութիւն մը կը կազմեն, և այդ մեծամասնութեան համամիտ Նախարարութիւն մը կուտան երկրիս, անժխտելի կերպիւ կը ցուցնէ թէ Սերպիոյ գահն երերուն վիճակի մէջ է, և կարեւոր փոփոխութիւն մը մօտալուտ է։

Այդպիսի փոփոխութիւն մը, եթէ երբեք տեղի ունենայ, ռուսական աշխարհավարութեան մի մեծ յաղթանակը պիտի լինի Պալքանեան Թերակղզւոյ մէջ և աւստրիական աշխարհավարութեան համար ալ նոյնչափ մեծ պարտութիւն մը։ Հիմա տարակոյս չկայ թէ Ռուսիա բաւական ժամանակէ ի վեր կը փայփայէր Սերպիացի ժողովրդեան զգացումներն և Աւստրիոյ յարեալ Թագաւորին հակառակորդները կը քաջալերէր, միանգամայն իւր հովանաւորութեան ներքեւ առնլով Քարաճորճեւիչ իշխանը, զոր ինք իսկ, ռուս կառավարութիւնն, ամուսնացուց Գարատաղի իշխանին դստեր հետ։ Գարատաղ արդէն ռուսական աշխարհավարութեան տրամադրութեան ներքեւ է, և իւր իշխան տարեկան նպաստ մը կը ստանայ Բեդրսպուրկի կառավարութենէն. Պուլկարիոյ մէջ, Աղեքսանդր իշխանէն աւելի ռուս կառավարութեան ներկայացուցիչներն են Սահմանադրութիւն և ժողով ջնջող ու վերահաստատող, բանակին ու վարչութեան պէտք եղած ուղղութիւնն ու մարզանքը տուող, ևն. և եթէ Սերպիոյ գահուն վրայ գայ բազմիլ բոլորովին Ռուսիոյ ծախուած իշխան մը, որպէս է Բեդրի Քարաճորճեւիչ, ռուսական աշխարհավարութիւնն այնպիսի առաւելակշռութիւն մը կը ստանայ Պալքանեան Թերակղզւոյ մէջ, որ Աւստրիա կը պարտաւորի վճռական շարժում մ'ընել հաւասարելու համար իւր հակառակորդին, որ իրմէ շատ աւելի առաջ անցած պիտի լինի։ Ուստի, ինչ որ այս պահուս Սերպիոյ մէջ տեղի կ'ունենայ իբրեւ շարունակութիւն Ռուսիոյ և Աւստրիոյ կառավարութեանց խաղացած քաղաքական ճատրակի խաղուն, պարզապէս հետեւակի մը տեղափոխութիւնը չէ, ինչպէս Թայմզ կ'անուանէր Պուլկարիոյ վերջին դէպքերն։ Եթէ Միլան Թագաւորն իյնայ, կամ պարտաւորուի թողուլ իւր արդի աշխարհավարութիւն և համասլաւեան աշխարհավարութեան մը յարի, Աւստրիա այս խաղու մէջ կորուսած պիտի լինի իւր գլխաւոր քարերէ մին, օրինակի համար բերդ մը, զի արդարեւ Սերպիա՝ իւր կարեւոր դիրք՝ բերդ մ'էր Աւստրիական աշխարհավարութեան յառաջխաղացման համար Պալքանեան Թերակղզւոյ մէջ, և միանգամայն ռուսական բրօբականտ հարուածելու և կասեցնելու համար։

* * *

Մեք արդէն ծանուցած ենք թէ Նորվեկիոյ մէջ Ազգ. Երեսփոխանական ժողովը դատի ենթարկեց օրուան Նախարարութիւնն, Ազգ. ժողովոյ կամաց հակառակ խորհուրդներ տալուն համար Թագաւորին։ Մեք միանգամայն տեղեկութիւններ տուած ենք այն դատական Ատենի կազմութեան վրայ որ պիտի կատարէ զայս պետական դատաստան։ Եւրոպիոյ վերջին լրագրերէն կը տեղեկանանք թէ նախարարաց դատաստանը պիտի սկսէր հոկտ. 4ին, (Ր. Լ.), այսինքն երէկ։ Ամբաստանեալք՝ դատաստանն յետաձգելու համար իրենց տրամադրութեան ներքեւ գտնուած իրաւագիտական ամեն միջոցներն սպառած էին։ Նախարարապետին փաստաբանն այս նպատակաւ զանազան առարկութիւններ յարուցած էր, որոցմէ մին մասնաւոր կարեւորութիւն ունէր. փաստաբանը կ'ըսէր թէ բարձրագոյն Ատենի անդամոց մէջ կան այնպիսի անձինք որք գործօն մասնակցութիւն ունեցած են Ազգային կրկին ժողովոյ (Երեսփոխանական և Տէրունական) այս խնդրոյ վերաբերեալ վճռաբանութեանց, և հետեւաբար, մի և նոյն դատի մէջ դատախազի և դատաւորի դերը կատարած պիտի լինին, որ ապօրէն է։ Այս փաստ կը յենուր սա իրողութեան վրայ թէ բարձրագոյն Ատենի անդամներէն ոմանք քուէ տուած էին Երեսփոխանական ժողովոյ 1880 յունիս 9ի որոշման, որ Օսկար Թագաւորին սահմանադրական խնդրոյ մէջ վէթօյի իրաւունք ունենալը կը ժխտէր, մինչ Թագաւորը կը պնդէր թէ ունէր այդ իրաւունք։ Նախարար Պ. Սէլմէր, որ գլխաւոր ամբաստանեալն է, երբեք չէ ճանչցած այս խորհրդարանական որոշման վաւերականութիւնն, և այդ քուէարկութենէ յետոյ իւր բռնած ընթացք ներկայ վէճին գլխաւոր պատճառներէ մին եղած է։ Բարձրագոյն Ատեանը պիտի քննէ հարկաւ թէ Օսկար Թագաւորին խորհրդականներն այս մասնաւոր պարագայի մէջ հաւատարմաբար մեկնա՞ծ են Սահմանադրութիւնն, և երբ իւր վճիռ նպաստաւոր լինի անոնց, յայտնի է թէ Երեսփոխանական ժողովն իւր ազդեցութեան ու հեղինակութեան դէմ ծանր հարուած մ'ընդունած պիտի լինի։ Նախարարաց փաստաբանն այս խորհրդածութենէ կը հետեւցնէր թէ ամեն անոնք որ ո՛ և է անուամբ մասնակից գտնուած են Ազգին ներկայացուցչաց և օրուան կառավարութեան միջեւ ծագած սոյն վէճին, իրաւունք չունին դատելու Պ. Սէլմէրի և պաշտօնակցաց արարքը։

Բայց բարձրագոյն Ատեանն այս փաստերէ չէ համոզուած, և չէ փոփոխած իւր կազմութիւն, թէ և Պէրլինի լրագիրք ոյժ տուած էին նախարարական փաստաբանաց այս առարկութեանց։ Բաց աստի, միայն նախարարները չեն որ պիտի ներկայանան բարձրագոյն Ատենին և պիտի դատուին. երէկ ըստ ամենայն հաւանականութեան Նորվեկիոյ մայրաքաղաքին մէջ սկըսած դատաստանն աւելի ծանրակշիռ հանգամանք մը ունի։ Սա կերպիւ իւիք հրապարակային վիճաբանութիւն մ'է, որ կը բացուի Օսկար Թագաւորին կառավարութեան և Նորվեկեան Ազգի կամաց ու համոզմանց միջեւ։ Այս տեսութեամբ, հետաքրքրաշարժ է գիտել թէ գերմանական լրագիրք Թագաւորին իրաւունքներն ու պահանջումները կը պաշտպանեն ազդուապէս, և անոնցմէ ոմանք Պետական հարուած մ'իսկ նախատեսել կուտան, բայց Նորվեկիոյ ազատական լրագիրք պարզապէս կը հեգնեն այդպիսի պատահականութեան մը երկիւղն, յայտնելով թէ, ազատ Ազգի մը մէջ, ազգային կամքը գեր ի վերոյ պէտք է լինի օրուան մայոր մեծերէն, իշխան թէ նախարար, և թէ Պետական հարուածն, որ ինքնին ապօրէն և հակասահմանադրական միջոց մ'է, Թագաւորին և իւր Նախարարաց չկրնար տալ իրաւունք մը, զոր անոնք չունին այդ ազատ ազգը վարող օրէնքներով ու Սահմանադրութեամբ։

ԱՅԼ ԱՅԼ ԵՒ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Պուլղարիոյ կառավարութիւնն երկու տարիէ ի վեր Պ. Հիրշի հետ կը բանակցի վառնայի երկաթուղին գնելու համար, բայց չկրնար որ և է արդիւնքի մը յանգիլ, որովհետեւ Պ. Հիրշ իւր պահանջած 50 միլիոն Փրանքին վրայ զեղչ մ'ընելու չհաւանիր, մինչդեռ Պուլղարիա 35 միլիոն Փրանք միայն կուտայ։ Սակայն Պէլկրատէն Կ. Պոլիս շինուելիք գծին աշխատութեանց սկզբնաւորութեան ժամանակը կը մօտենայ և ստիպողական կը լինի որ բանակցութիւնք արդիւնքի մը յանգին, ըստ որում Պուլղարական գծի մը շինութիւնն անհնար կը լինի, քանի որ վառնայի գիծն օտարաց ձեռքը գտնուի։ Պէրլինի Կազէթ տը լա Քրուա լրագիրը կ'ըսէ թէ այս պարագային մէջ Պուլղարիա մեծ տէրութեանց դիմելով խնդրեր է որ իրաւարութեան դատարան մը հաստատուի վառնայի գծին գնոյն նկատմամբ Պուլղարիոյ և Պ. Հիրշի միջեւ ծագած խնդիրը կարգադրելու համար։

———

Ռուսական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Աղեքսանդր Բ. կայսեր սպանութեան առթիւ տնօրինուած ապահովական բացառիկ միջոցները տարի մ'եւս պիտի շարունակեն ոչ միայն Բեդրսպուրկի, այլ և Մոսկուայի, Քիէվի, Բոտոլիոյ և հարաւային Ռուսիոյ բոլոր գաւառաց մէջ։

———

Բեդրսպուրկէն կը հեռագրեն Պելճիոյ Էնտէբանտանս լրագրին թէ հակահրէական յոյժ ծանր անկարգութիւնք ծագեր են Նովոմոսքովսքի քաղաքին մէջ, որ Էքաթերինոսլավ քաղաքէն 30 հազարամէթր հեռի է։ Հինգ Հրեայ սպանուեր և 200 հոգի ալ անպատսպար մնացեր են։

———

Ռուսական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Սերպիոյ Նաթալի Թագուհին Պեսարապիոյ մէջ ունեցած հողերն ի վաճառ հանած է։ Այս վաճառման նպատակն է Թագուհւոյն պարտքերը գոցել, որոց գումարը 2 1/2 միլիոն Փրանքի կը հասնի։

———

Նոր անկարգութիւնք ծագեցան Խրուաթիոյ մէջ, մանաւանդ Հունգարիոյ զինուորական սահմանագլուխներն, ուր գիւղացիք նախկին զինուորներ են և զէնք ունին։ Այս նոր ապստամբութիւն հետեւեալ երեք պատճառներուն կը վերագրուի։

1. Հարկաց ապօրէն բաշխումն, որք բուռն միջոցներով կը պահանջուին։

2. Հակահրէական զգացումն, որուն ոյժ կուտան Հունգարիոյ դէպքերն և Պոհեմիայէն ինչպէս նաեւ Պերլինէն եկած գրութիւնք։

3. Վերջապէս կը հաւաստ[illegible] Ռուս գործակալք գրամ[illegible] խեն Խրուաթիոյ մէջ [illegible] ները գրգռելու հա[illegible] նաեւ Սերպիոյ մէջ [illegible] րական ընտրութ[illegible] րելու համար։

Ցայտնի [illegible] ռավարութի[illegible] գած քօլերային բնութիւնը քննելու պաշտօնով գիտնոց յանձնախումբ մը զրկած էր յԵգիպտոս։ Այս յանձնախմբին անդամներէն մին Տօքթ. Թիւիլիէ Աղեքսանդրիոյ մէջ մեռաւ քօլերայէն։ Վերջին թղթաբերով եկած Փրանսական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ ի մօտոյ Տօքթ. Թիւիլիէի անձնուիրութիւնն յիշեցնող արձան մը պիտի կանգնի Փարիզի Ուսուցչական դպրոցին մէջ, որոյ նախկին աշակերտներէն մին էր վախճանեալ Տօքթորը։ Ամիէնի Թաղապետութիւնն ալ, ուր ծնած էր Տօքթ. Թիւիլիէ, այս գիտութեան մարտիրոսին անուամբ Թիւիլիէ դրեր է քաղաքին փողոցներէն միոյն անունը։

———

Կը հերքուի Պուքրէշէն վիէննական լրագրաց ոմանց տրուած այն լուրը թէ Պուլղարիոյ Աղեքսանդր իշխանը ծպտեալ Վիէննա ուղեւորեր է։

———

Մանչի ծովու տակէն շինուելիք թունէլին ընկերութեան ընդհ. ժողովը սեպտ. 27ին Լոնտրայի մէջ գումարեցաւ։ Ժողովը՝ Նախագահ Սըր Էտվարտ Ուաթքինսի մէկ առաջարկն ընդունեց, որ արդէն կատարուած շինութիւնները լաւ վիճակի մէջ պահելու և բաժնետերաց երկերկու շիլին տալու համար գումար մը յատկացնելու կը միտէր։

———

Ռուսական Նովոյէ Վրէմիա լրագիրը զրոյց մը կը յիշէ իբր թէ Շէյխ-Ուպէյտուլլահ համոզեր է քրիստոնեայ Քուրդերն, որ Օրթոտոքս կրօնն ընդունին։ Ռուս լրագիրն հաւանական կը համարի այս զրոյցն և կը յարէ թէ Քրդաց կողմէ այս մտօք զրկուած պատգամաւորութիւն մ'արդէն ռուսական հողն հասած է։

———

Զինաստանի կայսրը գալ տարի իւր չափահասութեան պիտի հասնի և կայսեր անչափահասութեան ժամանակ իշխանութեան վրայ գըտ-

ՄԱՅՏԱ
ԵՒ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼՆ
Ա.

—=—

Je cherche la vérité et je la dirai *quand même*.

DANIEL STERN

Ne parler jamais de quelqu'un que comme si on lui parlait à lui-même.

FIÉVÉE

Ճշմարտութեան երկրպագուները զմայլելի և մխիթարական տեսարան մը կը համարին միշտ մտքի անկախութեան և բարոյական արիութեան ցոյցերը ծնրադրութեանց և այն ամեն նուաստութեանց առջեւ, որք գձուձ և անասելի նկատումներէ և շարժառիթներէ կ'արտադրին ստէպ մարդկային ընկերութեան մէջ։ Յառաջդիմութեան և հետեւաբար լուսաւորութեան նկատմամբ այս ցոյցերուն ամենէն նուիրականն ու փրկաւէտն է չակնածիլ փտուն հիմնադրութեան մը, կասկածելի դաւանութեան մը, ընդունուած և տարածուած սխալ գաղափարի մը, նախապաշարման կամ աւելորդապաշտութեան մը հանրականութենէ, և հակառակը պնդելու և քարոզելու քաջութիւնն ունենալ ի լուր աշխարհի, առ ոչինչ գրելով ժանդահար հնութեանց դիմադրութիւնը, ապահովուած շահերու երկիւղալի խլրտումը, թզուկ միտքերու վրդովումը, ներքինի սիրտերու ատելութիւնը։ Աշխարհս իր այժմեայ յառաջդիմական վիճակը կը պարտաւորի ոչ այնքան գիտական և բարոյական ճշմարտութիւններ գտնողին, որքան անոնց փողարն ըլլալու սուրբ յանդգնութիւնը ունեցող այն միտքերու, որք հալածանաց և չարչարանաց առջեւ իսկ ազատ խորհելու և ազատ խօսելու առաքինութիւնն ունեցած են։ Կը հաւանինք թէ սակաւաթիւ են այս մտային անկախութեամբ և բարոյական արիութեամբ զինուող և իրենց ժամանակի մարդկանց և իրաց հին համոզումները և առ երեւոյթ սրբութիւնը նոր տեսիլներու ճշմարտութեամբ դղրդող հոգիները, և ընդհանուր մարդկութենէն անցնելով դէպ անոր մի ճիւղը, պահ մը չենք վարանիր հաստատելու թէ Տիկին Տիւսաբ եւս այս ընտիր անհատականութեանց մին է Հայ ազգին մէջ։ Իր տաղանդին, այսինքն, ինչպէս կ'ըսէ Լամօն Շէրէր երեւելի քննադատը, «ճարտարութեան իրերու գործածուած խելամտութեան» գլխաւոր հանգամանքն է աներկիւղ համարձակութիւն մ'որով իր գաղափարները և զգացումները կը յայտնէ ամեն բանի և ամենուն դէմ, առանց մտատանջութիւն կրելու բազմութեանց հաւանական փափուքէն, վեհերոտ խեղճերու երանգումէն, նա մանաւանդ համակրութեան և նախանձու զգայմանց ցոյցերէն։ Գրական ասպարէզը, ա՛յն ուր շատերն երեւալու փառասիրութիւնն ունին՝ առանց փայլելու և առանց հանրութեան ուշադրութիւնը գրաւելու խօսքի շնորհիւ, աշխարհիս ամենէն վտանգաւոր, աղմկալի ու միանգամայն փառաւոր հրապարակն է, և Տիկին Տիւսաբ՝ հոն նետուելովը, կեղծ կամ անկեղծ քննադատութեան վճիռներուն ենթարկուելու վտանգին առջեւ դնելը իր բնաւորութեան համար անարժանութիւն մը սեպելովն եթէ արդէն մասամբ իւիք հաստատած էր մեր այս կարծիքը, այսօր լիովին կ'ապացուցանէ զայն, գրելով և ի լոյս ընծայելով Մայտան, որ հայ գրականութեան համար յեղաշրջում մ'է։

Փրանսայի առաջին վիպասանուհին, Ժէօրժ Սան, օր մը Ֆէլիքս Բիայի և Ժիւլ Սանտոյի յօրդորանաց համեմատ գրելու և գրածը հրատարակելու որոշում ընելով՝ անոնց թելադրութեամբ նախ անգամ մը դիմեց Պ. Տը Քէրաթրիին, որ [illegible] վրայ գիրք մը կը շինէր, և խորհուրդ հարցուց իր որոշման գործադրութեան մասին։ [illegible] ըսաւ Պ. Տը Քէրաթրի։ [illegible] ապագայ հեղինակուհին այդպիսի պատգամ մ'ընդունելու եկած չըլլալը յայտնելով երբ դուրս կ'ելլէր, Պ. Տը Քէրաթրի ետեւէն վազեց, և՝ Նափոլէոնին պէս՝ ըսաւ. [illegible] — [illegible] պատասխանեց Ժէօրժ Սան՝ [illegible] մ'աձակելով և սենեկին դուռը անոր երեսին դէմ գոցելով։

Մեր ժամանակի անուանի արմենուհին եւս իրաւունք ունէր և կարող էր այսպիսի պատասխան մը տալու որոնց որ զինքը կը յորդորէին ընտանեկան յարկի սրբավայրէն չնետուելու Բիւրայի Ցոնաց Սիլլոյոսի բեմը, ուսկէ Հայոց մտական յառաջադիմութեան վրայ բանախօսութիւն մ'ընելով ոչ միայն օտարներու համակրութիւն և զմայլում ներշնչեց թէ՛ իր և թէ՛ Հայ ազգին վրայ, այլ նաեւ բանախօսութիւն մ'ընելու որոշման հակառակորդները նսեմացուց իր տաղանդովն և քաջասրտութեամբը, և Ժէօրժ Սանի մտքին անկախութեան և քաջասրտութեան արժանի ժառանգորդ մ'ըլլալը եւ, առաւել հաստատեց՝ հեղինակելով Մայտան որ դղրդում տուաւ մեր նոկան ասպարէզին և եղաւ օրուան [illegible]կան մի պատահարը։

Ի՞նչ է Մայտան։ Ճշմարտութեան, և գեղեցկութեան տեսութեամբ ի՞նչ արժէք ունի։ Ահա հարցում մ'որուն գոհացուցիչ պատասխանը տակաւին չգտանք այն ամեն քննադատական յօդուածներու մէջ, զոր հրատարակեցին թէ՛ ազգային և թէ՛ օտար լրագրեանք, որոնցմէ ոմանք ամենայն իրաւամբ գովեցին այնիւ հեղինակին տպաւորութիւնը, տաղանդը, յղկուն լեզուն, սիրուն և վայելուչ ոճը, և որոց և ոչ մին սակայն այս երկին բուն ոգին ուսումնասիրելու և անոր վրայ ճշգրիտ գաղափար մը տալու պարտքը կատարեց։ Պիտի աշխատինք այսօր այս պարտքը կատարելու, մեր թուլքը յայտնելու ճարտարութեան գործի մը վրայ, նախ ասոր շրջանակը, ապա իւր մէջ գրուած պատկերը ցոյց տալով, և ետքն ալ այս պատկերին արժէքը և այս արժէքիս նկատմամբ եղած կարծիքները քննելով այն համակիր անկողմնապահութեամբ, որուն արժանի է վաղանեան ընտանեաց փառքն և էգ. սեռին պարծանքը։

Բ.

Տիկին Տիւսաբի վիպական երկին առաջին հերոսուհին է Մայտա, և երկրորդական հերոսներն ու հերոսուհիներն են Տիկին Սիրա, Հերիքա, Ցոլիանէ, Տիգրան, Լեւոն, — կամս մ'եւ Պ. Թորգոմասունի—

Անտիական և գեղանին Մայտա իր հայրը, իր մայրը կորուսանելէն ետք օրին մէկը կը կորուսէ նաեւ իր ամուսինը, և սոսկ մահուան պատճառաւ ոչ միայն կը զրկուի պաշտպանէ մ'այլ նաեւ իր ամուսնոյն շնորհիւ մինչեւ այն ատեն վայելած պերճութիւններէ, դիւրակեցութեան ամեն միջոցներէ, և ընկերային յարաբերութիւններէ, ու ահա գեռահաս այրիկան մը՝ Ցոլիանէին հետ՝ ինքզինքը յանկարծ անոք և անպաշտպան նետուած կը գտնէ այն ընկերութեան մէջ, ուր դրամը միայն կը շահի, և ուր սրտագրը կարեկցութեան զգացումը խախանկ գրգռելու՝ կը մեղմէ, կը ջնջէ իսկ։ Մայտա մահուան անգթութեանց վրայ կը խորհի և սրտին դառնութեամբ համակուիլը կը զգայ. գործոց և իրաց նկատմամբ իր անփորձութիւնը կը գիտէ և կը վհատի. կենաց կռուի ասպարէզին մէջ զինաթափ և տկար ըլլալը զգալով՝ կը շուարի և կ'ափսոսայ սգաւոր և տրտմաբեկ՝ առանց իր անձին սեփական ոյժերու գիտակցութիւնը և անոնց կիրառութեան միջոցն ունենալու։ Տիկին Սիրա, որ Մայտայէն աւելի հասակաւոր և փորձառու է, նաև անոր մայրն ըլլալու չափ անձնուէր բարեկամուհի մը, մահու և կենաց խնդիրներուն վրայ կը խօսի անոր հետ կը մեղմէ անոր վիշտերը, կը յաջողի սփոփումն տալու վշտաբեկ սրտի մը, կը բացատրէ անոր նոր վիճակին պարտականութիւնները և պահանջումները, և կը յորդորէ իր ծայրահասակ բարեկամուհին որ հոգի առնու և ուշաբերի՝ դիմելով իր անձնական ոյժերուն, այսինքն [illegible] Մայտա կ'սթափի փիլիսոփայութեան կարեկից և խրախուսիչ ձայնէն, կը քաջալերուի, փոքր ինչ այս ձայնին և քիչ մ'ալ ժամանակին շնորհիւ կը մխիթարուի. և ահա կը յառաջադրէ անվեհեր հանդիպակ? իր նոր վիճակին հարկերուն։ Իրօք Մայտա կը թողու ամուսնական վիճակին յատուկ փառաւոր տունը, յարաբերութիւնները, սովորութիւնները, և աշխա-

նուող պաշտօնատարք՝ բարձրագոյն քննիչ ատենի մ'առջեւ պիտի ելնեն իրենց գործոց և դարձուածոց հաշիւը տալու համար: Այս անհարկու ատենին խուզարկութիւնները գլխաւորաբար այն գործոց վրայ կը լինին, որք Թագաւորական առանձնաշնորհութեանց վնասելու բնութիւն ունին: Որոշեալ քննիչք Եւրոպացւոց միջամտութեան [illegible] եղող կուսակցութեան կը վերաբերին և կ'ըսուի թէ Եւրոպական ձգտում ունենալու կասկած տուող ջինացի պաշտօնատարաց դէմ մեծ խստութիւն ի գործ պիտի դնեն, մինչդեռ 1861ին գումարեալ քննիչ ատեանն՝ ընդհակառակն՝ Եւրոպացւոց հակառակ եղող այլ և այլ պաշտօնատարներ ի մահ դատապարտած էր:

ՄՇՈՑ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔԸ

. . . Տէ՛ր,

Խորին զարմացման եւ մեծ մտատանջութեանց մէջ կ'ընկղմի Տարօնեցւոյն սիրտն ու հոգին, երբ իր ակնարկը դարձնէ իր վանօրէից եւ եւս Ս. Կարապետի հռչակաւոր Ուխտին վրայ, որոյ նեղ եւ անձուկ վիճակը ցաւ եւ վիշտ կը պատճառէ ամեն սրտերու: Ցիրաւի երբ կը տեսնենք զայս եւ չենք տեսներ Կ. Պոլսոյ Վարչութեան վերայ փոփոխութիւն մը, կ'ապշինք կը մընանք եւ աղեկտուր ձայնիւ կը մրմնջենք. «Կեդրոնական Պատ. Վարչութիւնն է՞ր այսպէս չափազանց ուշացոյց Ս. Կարապետի համար ըլլալիք անօրէնութիւնն, որ վասն վանքը շատ վնասներ կրեց թէ՛ նիւթական եւ թէ՛ բարոյական»: Զ'ուրացուիր Կեդր. Վարչութեան ծանր զբաղմունք, բայց չ'ուրացուիր նաեւ Ս. Կարապետի կարեւորութիւնն եւ Նորա բարեկարգութեան ընդ հուպ գործադրութեան պէտքըն. որչափ երջանիկ կը լինէր Իննակնեայ Ուխտն, երբ իր խնդիրն եւս Կեդր. Վարչութեան նիստերու մէջ իր կարեւորութիւն ստանար եւ վճռաբանութեան ենթակայ լինէր:

Երբ անցեալ տարի Գեր. Օրմանեան քննչութեան պաշտօնով եկաւ աստ, բոլոր աչք պլշուցեալ ի Նա հայէին այն յուսով եւ համոզմամբ թէ՝ Նորա քննութիւն տալ պիտի վանուցս փրկութիւն ի մօտոյ. Գեր. Քննիչն ըստ ամենայնի տեղեակ եւ հասու եղաւ վանուց ներքին եւ արտաքին վիճակին ու հանգամանաց, Արժ. Հայր սուրբներու կարծիքներն առնելով, որք արժատ կրնային ըլլալ Գեր. Քննիչին տեղեկագրոյն, որոյ գործադրութիւն եւ արդիւնք դժբաղդաբար տակաւին երեւան չելաւ, որոյ առաջ երբ Միաբանութիւնը լռած է, ո՛չ թէ ուրիշ բանի համար է, եթէ ոչ անձկիչ միայ Քննիչին տեղեկագրոյն գործադրութեան, վանուց Ներքին կանոնագրութեան վաւերացման եւ Պատրիարքարանէն յընտրութիւն վանահօր գալիք հրամանգին: Ս. Կարապետի մենաստանն որովհետեւ չպարունակուիր Առաքելոց, Մանրավանուց, Ս. Յովհաննու եւ այլ ասոնց նման փոքր վանօրէից անուանց տակ, հետեւապէս աւելի նկատառութեան արժանի է, բայց ցաւ ի սիրտ կ'ստիպուիմ ըսել թէ՝ հազիւ նոցա չափ արժէք ունի այժմ: Միաբանութեան ողջամիտ մասը լռութեան կը դատապարտուի, եւ երբ այս լռութիւնն յարատեւ լինի, Նորա տակը պահուած մնայ Ս. Կարապետի անկումն՝ որոյ պատասխանատու չկրնար ըլլալ կամ ըսուիլ Միաբանութիւնը, քանի որ Գեր. Քննիչն ամեն բան տեղեկացած է Միաբանութենէն առած գրերէն որոց մէջ էր արդէն մէն մի միաբանի կարծիքն, եւ որոյ արդէն ծանօթացած է Կեդր. Վարչութիւնն եւս, յորմէ (Վարչութենէն) կախեալ է վանուց վիճակին բարւոքման խնդիրը. որչափ որ Ս. Կարապետի վիճակը շուտ բարւոքի, այնչափ շուտ կ'ազատի Կեդրոնական Պատ. Վարչութիւն Միաբանութեան պահանջմունքներէն եւ իր խղճմտանաց ծանր լուծէն: Եթէ դժբաղդաբար Ս. Կարապետի այս վիճակն երկարի, ինչպէս առաջ, այժմ եւս կ'ըսեմ, Միաբանութիւնը պատասխանատու չկրնար համարուիլ: Տարօնցին որ ցարդ չէ կըրցած իր իրաւունքը պաշտպանել եւ ճշմարիտ դատողութեամբ գնահատել զբարին եւ զչարն, խաղալիկ դարձած է այս եւ այն եպիսկոպոսներու եւ վարդապետաց ձեռքը, որ ժողովրդեան բերնով տարածել կուտան թէ «Օրմանեան եկաւ ի՞նչ ըրաւ, եթէ ոչ հարիւր այսչափ դեղին կլորիկներ շալկելով՝ կծիկ դրաւ, եւ թէ՝ այս ի՞նչ եպիսկոպոս կամ վարդապետ մենք կ'ուզենք վանահայր, որովհետեւ կ'ըսեն թէ լաւ է» եւն, եւն. եթէ լինի, ժողովուրդն իր ըրածին վերայ ափսոփելով զգօնանայ, կրկին առաջին դատնաշունչ հողմ կը փչուի պաղ բերաններէ: Այս տարաձայնութեանց կամ խըլըրտմանց առաջքն առնլու համար Կեդրոնական Պատկ. Վարչութիւնը պէտք չէ՞ր Ս. Կարապետի համար ընելիք տնօրէնութիւնն օրով յառաջ փութացնէր, բայց ցաւ է որ տակաւին Ս. Կարապետի այս անորոշ վիճակն ամէն խօսից նիւթ եւ առարկայ դարձած է: Քաղցր է ինձ յուսալ թէ վանօրէից խորհրդոյ մէջ կը գտնուին այն Առաջնորդներէն ալ, որ կամ կառավարութենէ կանչուած եւ կամ ժողովրդէն մերժուած ի Պօլիս մնան. այս պարագայիս մէջ Նոքա ոյժ չեն տար Իննակնեան Ուխտի խնդրոյն, եւ թերեւս լինին այնպիսիք ալ, որ կամին Ս. Կարապետն ենթարկել ընդ իշխանութեամբ Առաջնորդութեանց, որով յետինն չար կը լինի քան զառաջինն, քանզի ասոր դառն մրուրն ալ քամեց Ս. Կարապետըն, երբ երբեմն ընդ իշխանութեամբ Մշոյ եւ Կարնոյ Առաջնորդութեանց էր. քանզի նոյն Առաջնորդութիւններէն ի Ս. Կարապետ ղրկուած փ. վանահայրք կը հալածէին Առաջնորդներու աղքատ քսակն՝ աղքատացնելով վանուց հարուստ արկղը, ինչպէս Կ. Պոլսոյ Ազգ. Վարչութիւնն ասկէ իբր 18 տարի յառաջ տեսնելով ասոր վնասները՝ վանքերն Առաջնորդութիւններէն բաժնեց:

Իննակնեայ ուխտի միաբանութեան խօթամիտ եւ փոքր մասը առանց ընդհ. ժողովոյ կամաց եւ հաճութեան գաղտնի բոպիկ ոտքով արձակ մազով կը վազեն մինչեւ Վան, եւ Պատրիարքարան հեռագրաւ գանգատ Խրիմեան Հայրիկը վանահայր կ'ուզեն. չմտածելով թէ պէտք է սպասել Գեր. Քննիչին տեղեկագրոյն գործադրութեան, վանուց Ներքին կանոնագրութեան վաւերացման եւ Պատրիարքարանէն յընտրութեան վանահօր գալիք հրամանգին, եւ անոր ասոր համար էր որ Պատրիարքարանն ամենայն արդարութեամբ եւ իրաւամբ անտես ըրաւ ձգեց այդ հեռագիրը. այդ խմբակին մէջ եղած է նաեւ Գ. Նեմշեան Եսայի վարդապետը, որ երբ իր անկարգութեանց համար Խրիմեանէն աքսորեցաւ ի Բիւզանդիոն եւ յերկիրն Աւետեաց իր Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի տետրերու մէջ զԳաբրիէլն վարդապետը անուանեց [illegible], եւ որ ինքզինքը միաբանական ուխտէն զուրկ կարծած էր, այժմ կրկին Ս. Կարապետ գալով հրաւիրանօք Արժ. Տէր-Ղազար հօր կ'ուզէ իր առաջուան դերը խաղալ:

Ամեն Խրիմեան սրբազան Ս. Կարապետի աթոռոյն հովուութիւն ընելէ յառաջ իրեն իշխանութեան տակ ունէր Վասպուրականի Վարագայ վանքը, որուն այնչափ սիրահարած էր որ երբ Պատրիարքական բարձր գահէն կը հրաժարէր, անձկայրեաց սրտիւ մը կը վերջացնէր իր նշանաւոր հրաժարագիրը այսպէս. «Արծուի՛, ամփոփէ՛ թեւերդ, թռի՛ր գնա Վարագայ վանքը. ա՛ռ թանապուր եւ դրէշ, զի նաեւ խառնվեալ փափաք ի նաւահանգիստ.» Ի՞նչ ըրաւ Վարագայ վանուց որ իր հայրենեաց նշանաւոր վանքն է, երբ Վարագայ վանուց խառնվեալ նաւը դեռ ցարդ չկրցաւ հասնիլ նաւահանգիստը, եւ երբ Խրիմեան Սրբազան կրկին նոյն վանքը թողուց առաջին անբարեկարգ եւ անկերպարան վիճակի մէջ ինչպէ՞ս պիտի կարենայ Ս. Կարապետի Ուխտը կառավարել, որուն հովուեց ալ, տարիներով վանահայրութեան պաշտօն ստանձնեց, այլ ի՛նչ աչքի զարնուած բան մ'ըրաւ, ձգենք այս խնդիրը:

Խրիմեան Սրբազանի տուած օգուտն այս եղաւ որ երբ Ազգը զինքն հրաւիրեց յԱթոռ պատրիարքական, Ս. Կարապետի վանուց վերաբերեալ հրովարտակները ընդ ինքեան տարաւ ի Կ. Պօլիս կրկին վաւերացնելու եւ նորոգելու համար, բայց չնորոգելով հանդերձ հետ դրկեց բաց ի միոյն, որ Ս. Կարապետի ունեցած կալուածոց ապահովութիւն եւ ոյժն էր, եւ նորա բոլոր սահմանները կը գծէր: Այս հրովարտակը կեսարացի Լուսահոգի Կարապետ եպիսկոպոս ներկայացնելով Կարնոյ Վալեմ. Կուսակալ Խայրէտտին փաշային, անկէ ընդունած է ազգու հրամանագիր մը (պույրուլտի) որ տակաւին կը մնայ վանքը. կառավարութեան պաշտօնատարք երբ կը կարդան յիշեալ հրամանագիրը, Նորա հրովարտակը կը պահանջեն, բայց ափսո՜ս որ Միաբանութիւնը ցարդ չկրցաւ ձեռք բերել շնորհիւ Խրիմեան սրբազանի. հազարաւոր տարիներէ ի վեր վանուց սեփհականուած Գմբէթ ըսուած հողը՝ որ Նախկին վանահարց թուլութեամբ ու ծուլութեամբ Քրդաց ձեռք անցած էր, հանգուցեալ Մամբրէ սրբազանի օրով միաբանութիւնը ուզեց ձեռք բերել, որ վասն տագնապներ կրեց անհունս ընդ Կեդր. Վարչութեան, վերջապէս ամեն օրինական գործողութիւնք կատարելով յաջողեցաւ ձեռք բերել, բայց շատ մը զանազան ծախուց դռները բանալու ըստիպուեցաւ ի վնաս Սուրբ Կարապետի. թող դայդ, քիւրտերն եւս իրեն թշնամի ըրաւ. այս բոլոր վնասներու պատճառը ո՛վ եղաւ, եթէ ոչ, ըստ մեզ, Խրիմեան Սրբազանն, որ յայտ իսկ է թէ հրովարտակը դարձ չհանեց, երբ Միաբանութիւնը ձմրանս գրով կը դիմէ Խրիմեան Սրբազանին խնդրելով անկէ հրովարտակը. բայց նա գարնան կը պատասխանէ «Միտք ունէի Ս. Կարապետ յուխտ գալ, բայց հազարաւոր զբաղմունքս չթողուցին». Ի՞նչ հիանալի պատասխան, Միաբանութիւն ի՞նչ կը փնտռէ, նա ի՞նչ կը պատասխանէ. եւ այսպէս Միաբանութիւնն ստիպուեցաւ ծախսեր ընել, անոր քան զկար վանուցս:

Այս կէտը ներկայացնելով Կեդրոնական Պատկ. Վարչութեան խորին ուշադրութեան՝ կը խնդրենք որ հաճի այդ հրովարտակը Խրիմեան Սրբազանէն առնել, քանզի գլխաւորաբար վանուց շինութիւն եւ դպրոցի շարունակութիւնն այդ հրովարտակէն կախեալ է՝ երբ հողային կալուածոց կը պատկանի, եւ որովհետեւ ժողովուրդը չքաւոր լինելով չկրնայ ըստ կարելւոյն ցորեն հասցնել, վանքը կրնայ այդ հրովարտակին զօրութեամբ մեծ կալուածի մը տէր լինելով՝ Նորա արդեամբք զինքը պահպանել: Խնդրեմք միանգամայն որ փութացնէ օր յառաջ վանուց խնդրոյն կատարածը, եթէ կը փափագի Ս. Կարապետի վանուց շինութիւն ու լաւութիւն:

. . . Տէ՛ր, յանուն արդարութեան եւ ազգասիրութեան հաճեցէք ներկայս զետեղել ձեր Մասեաց միոյն կողերու վերայ: Մ. Ն.

24 օգոստոս 1883 Մուշ.

ՄԻ ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒՍ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԷՋ

Մենք երբեք սովոր չէինք ռուս ազատամիտ մամուլի մէջ հանդիպել անկողմնապահ մտքերի դէպի ռուսահպատակ փոքրիկ ազգութիւնները: Ռուս ազատամիտ ասված մամուլը շատ անգամ նոյնքան անհամբերողութեամբ էր վերաբերվում դէպի յիշեալ ազգութիւնները, նոյնքան բռնաւոր ձգտումներ էր ցոյց տալիս, որքան և ռուս յետադէմ մամուլը:

Այդ է պատճառը որ մենք այժմ առանձին ուրախութեամբ ողջունում ենք Ն... լրագրի թիւ 144 մէջ տպված առաջնորդող յօդուածը, որ, մեր կարծիքով, իր բովանդակութեամբ ու յայտնած մտքերով ներկայացնում է մի նոր, անսպասելի ուղղութիւն ռուս մամուլի մէջ:

"Այն ազգութիւնների թւում, որոնք բնակվում են Ռուսաստանում, ասում է Ն... լրագիրը, շատերը ծանր պատճառ ունեն դժգոհ լինել այն միջամտութեամբ նրանց ներքին կեանքի մէջ, որ կազմում է մեզանում սովորական երեւոյթ, բայց որ միշտ չէ արդարացնում պետական անհրաժեշտութիւնը:"

Եւ շարունակելով իր դատողութիւնները ռուս լրագիրը այն միտքըն է յայտնում, որ եթէ ճշմարիտ Ռուսաստանին վիճակված է քաղաքակրթիչ դեր խաղալ Ասիայում, —Նրա նպատակը պէտք է լինի յիշել որ հարկաւոր է բաղդաւոր դարձնել սահման ազգութիւնները, որոնք գտնվում են ռուս ազգի հովանաւորութեան տակ, տալ նրանց միջոց բարոյական և նիւթական բարօրութեանը հասնելու: Իսկ այս նպատակով հարկաւոր է հաստատապէս ուսումնասիրել այդ ազգերի պահանջները, նրանց բարք ու վարքը, նրանց հաւատը: "Հարկաւոր չէ, ասում է թերթը, մի որ և իցէ անզգոյշ միջոցով վերաւորել այդ բարք ու վարքը, չը պէտք է մեզ ստորադրեալ ազգերի մէջ ծնեցնել անբաւականութիւն և թշնամութիւն դէպի մեր բարի դիտաւորութիւնները: Քաղաքակրթական առաքելութիւնը, շարունակում է Ն... լրագրի յօդուածագիրը, քանի որ մենք նրան մեր արտօնութիւն ենք համարում, պէտք է պարունակվի ոչ թէ նրա մէջ, որ անհատականութիւնից զրկենք այս կամ այն ազգութիւնը, որ սովորաբար բռնի միջոցների ճանապարհով է կատարվում, ոչ էլ նրա մէջ, որ կտրենք այս կամ այն ազգութեան պաշտած առարկաները, ոչ էլ նրա մէջ որ ստիպենք խօսել նրան իրան անծանօթ լեզուով, և այլն, —այլ նրա մէջ որ ոչ քաղաքակիրթ ազգերի ներքին կեանքի մէջ փոքր առ փոքր և առանց ճնշման մտցնենք մարդկային սկզբունքներ, յարգելով այդ ազգերի կրօնը, սովորութիւնները և այլն, և սրանց համեմատ կարգադրենք նրանց հասարակական կեանքը":

Ռուս լրագրի այդ ազնիւ, մարդասէր և կատարելապէս լուսաւոր մտքերին մենք մեր կողմից ոչինչ չունենք աւելացնելու: (Մշակ)

Ի. Ս. ՏՈՒՐԳԵՆԵՎ

"Մշակը" ներկայ համարում տպելով երեւելի ռուս հեղինակ Տուրգենեվի մահվան տխրալի հեռագիրը, անհրաժեշտ ենք համարում կարճ կերպով ծանօթացնել ընթերցողին այդ նշանաւոր մարդու կենսագրութեան հետ:

Իվան Սերգեեւիչ Տուրգենեվ ծնվեցաւ Օրեօլ քաղաքում Նոյեմբերի 9 ին, 1818 թւին, դաստիարակվեցաւ Մոսկվայում և 1833 թ. աւարտեց իր ուսումը Ս. Պետերբուրգի համալսարանում: Այնուհետեւ նա ուղեւորվեց Գերմանիա, յատկապէս Բերլին քաղաքը, որտեղ շարունակեց իր կրթութիւնը:

Գերմանիայում ուսում առնելով, նա դարձեալ մնաց ոգով ռուս: Իր լիակատար հեղինակութիւնների ժողովածուի առաջաբանում (1880) հանգուցեալը շատ իրաւացի կերպով նկատում է որ կարելի է Եւրոպայում ուսում առնել, կատարելագործվել, բայց դարձեալ պահպանել իր ազգային առանձնայատկութիւնները: Ռուսները մի ողորմելի ազգութիւն կը լինէին, ասում է Տուրգենեվ, եթէ ռուս մարդը Եւրոպայում ուսում առնելուց յետոյ, կը կորցնէր իր ազգային յատուկ ոգին: Բացի սրանից ռուս ազգն էլ եւրոպական ազգերի ցեղակից մի ազգ է, քանի որ նա էլ պատկանում է հնդկա-եւրոպական ընդհանուր ճիւղին, ուրեմն շատ դժուար է որոշ մի սահման դնել Ռուսաստանի և արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Այդ խօսքերով Տուրգենեվ իսկապէս բողոքում է սլավեանոֆիլների դէմ, որոնք միշտ վնասակար, կորստաբեր են համարել Ռուսաստանի համար որ և է յարաբերութիւն արեւմտեան "փտած" աշխարհի հետ:

Տուրգենեվի այդ ուղղութիւնը կատարելապէս արտայայտվեցաւ նրա ամբողջ կեանքում նրա բոլոր գրուածների մէջ: Նա մնաց իր բոլոր հեղինակութիւնների մէջ բուն ռուս մարդ, ռուս բանաստեղծ, արտայայտիչ Ռուսաստանի օրական կենսական բարոյական կարիքների, բայց մի և նոյն ժամանակ մնաց միշտ և կրթված եւրոպացի:

Դրա մէջն է այն գաղտնիքը, որ Տուրգենեվ մի կողմից այդքան ահագին ժողովրդականութիւն ունի ռուսաց հասարակութեան բոլոր դասակարգերում, իսկ միւս կողմից նրա հեղինակութիւնները այդքան յայտնի և սիրված են ամբողջ Եւրոպայում: Ոչ մի ռուս հեղինակի գրուածներ այդքան չեն կարդացվում Եւրոպայում, որքան Տուրգենեվի գրուածները:

Տուրգենեվի գրեթէ բոլոր գրուածները, բացի միայն երկու երեք ամենավերջիններից, որոնք բաւական թոյլ են, հաւատարիմ արձագանք էին միշտ ռուսաց կեանքի ժամանակակից հարցերի, արձագանք էին միշտ հասարակական ամենայարվող օրական խնդիրների: Նրա գրական գործունէութիւնը սկսվում է 1843 թւին "Պարաշա" բանաստեղծութեամբ: Այնուհետեւ Տուրգենեվի իւրաքանչիւր նոր գրուածք կազմում է Ռուսաստանում ոչ թէ միայն գրական նորութիւն, բայց և հասարակական մի տեսակ դարագլուխ: Պատճառն այն էր, ինչպէս ասեցինք, որ նրա իւրաքանչիւր գրուածքը մի տեսակ պատասխան էր օրական ամենանշանաւոր խնդրին:

Յիշենք հանգուցեալ հեղինակի ամենագլխաւոր գրուածները: 1852 թւին, երբ յուզված էր ռուս ճորտերի (ստրուկների) ազատութեան խնդիրը, Տուրգենեվ հրատարակվում է "Որսորդի օրագրութիւն" գիրքը, 1859 թւին լոյս է տեսնում նրա "Ազնուականների բոյն" ռոմանը, 1862 թւին երբ նոր տիպեր յայտնվեցան ռուս հասարակութեան երիտասարդ սերունդի մէջ, լոյս է տեսնում նրա "Հայրեր և որդիներ" ռոմանը, այնուհետեւ 1867 թւին հրատարակվում է "Ծուխ" գրուածքը, և վերջապէս "Նօվ" ռոմանը, երբ երիտասարդ ռուս սերունդի ներկայացուցիչները սկսեցին արդէն դեր խաղալ հասարակական կեանքի այլ և այլ շարժումներում:

Մենք չենք խօսում հանճարեղ հեղինակի բազմաթիւ մանր գրուածների մասին, որոնք իրանց գեղեցկութեամբ, իրանց գեղարուեստական կատարելութեամբ, իրանց զգացմունքի նրբութեամբ՝ զմայլեցնում են ոչ թէ միայն ռուս, այլ և օտարազգի ընթերցողին:

Վերջին տարիների ռուսաց գրական կեանքի մէջ մենք միայն երկու գրողներ ենք ճանաչում, որոնք եղել են իրանց ամբողջ կեանքում արտայայտիչ Ռուսաստանի հասարակական կեանքի բոլոր օրական պահանջների և կենսական խնդիրների. դրանք են, —Տուրգենեվ և Շչեդրին:

Այդ պատճառով երկուսն էլ ունեն ահագին անուն, կունենան ահագին նշանակութիւն ռուսաց գրականութեան, ռուս քաղաքակրթութեան պատմութեան մէջ: (Ն-ն)

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ազգ. Վարչ. Ուսումնական Խորհուրդ

Ուսումնական խորհուրդն ի քննին առնլով Ֆէրի գիւղի պատուարժան թաղական խորհրդոյ սեպտ. 1 ամսաթիւ ամբաստանագիրն ընդդէմ նոյն թաղին Տաճատեան վարժարանի դադարեալ դաստիարակ Անդրէաս Յովհաննէսեանի եւ նկատելով որ յիշեալ Անդրէաս այժմ Պոլսէն մեկնած է առանց Ուսումնական խորհրդոյ ներկայանալու, յորմէ հրաւիրուած էր ինքզինքն արդարացնելու համար, որոշեց արգիլել յիշեալ Անդրէասի որ եւ է պաշտօնավարութիւն յազգային վարժարանս մինչ ցնոր տնօրինութիւն:

Ուսումնական խորհրդոյ սոյն որոշումն կը հաղորդուի տեղական եւ գաւառական ազգային վարժարանաց պատուարժան հոգաբարձութեանց եւ Տեսչաց ի գիտութիւն: [illegible]

Կ. Պոլիս 21 սեպտ. 1883

ԱԶԴ

Հայ լեզուին եւ գրականութեան ուսուցիչ մը պատրաստ է պաշտօն վարել ի գաւառս. [illegible] 4—3

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Խ. Ա. ԽԻԹԻԹՃԵԱՆ

տելու և Ցուլիանէին կրթութեան խնդիրը իր զբաղմանց կարեւորագոյնը ընելով ապրելու որոշմամբ կը փոխադրուի անշուք տուն մ'որ է ի Հիսար: Ժամանակը կ'անցնի, և Մայտայի կենաց, ինչպէս նաեւ Թագորդ վշտաց, և մտքին ու հոգւոյն կացութեան վրայ թղթակցութիւնը կը շարունակուի իր և Տիկին Սիրայի մէջ, որուն բնակարանն է ի Գորֆու, և որուն ամեն բան յայտնելու և անորմէ խրատ ուզելու խոստում ըրած էր արդէն Մայտա: Սակայն ասոր հանդարտաւէտ կենաց հորիզոնին վրայ վերստին կը ծագի փոթորիկը Նախախնամութեան կամ դիպուածին մի անմեկնելի տնօրինութեան համեմատ: Մայտա իր ազատամիտ բարեկամուհւոյն ազդարարութեանց և յորդորանաց շնորհիւ ընտիր մայր և գթաղդութեան ճակատագրերին կարիճ զինուորներուն մին ըլլալու բարեբաղդութեան հետ ունի նաեւ ծաղիկ հասակ, խելք, առաքինութիւն և գեղեցկութիւն: Ցանկարծ Թորգոմատունի անուն ընտանիք մը կը տեղաւորուի անոր տանին միւս մասին մէջ, և բնականաբար դրացիի յարաբերութիւններ կ'սկսին անոր և Նորեկ ընտանեաց մէջ, որ կը բաղկանայ հասակաւոր տիկնէ մ'և երկու արու որդիներէ, որոց մին տկար է և ունի Հերիքա անուն չքնաղ կին մը. միւսն է Լեւոն, որուն հետ կ'ամուսնանայ Մայտայի աղջիկն՝ Ցուլիանէ: Բայց Թորգոմատունի ընտանեաց ազգականներուն մին ալ է Տիգրան, զոր Մայտա կը սիրէ՝ անոր մտական և բարոյական յատկութիւններէն հրապուրուելով և փոխադարձապէս սիրուելով: Հերիքա եւս կը տեսնէ Տիգրանը, կը սիրէ զայն առանց փոխադարձ սէր մը ներշնչելու, և որովհետեւ Հերիքա իր [illegible], [illegible], ամենուն հաճելի ըլլալու և ամենուն վրայ իր հրապոյրներով տիրելու սովորութիւնը, Տիգրանէն արհամարհուիլը կը վերագրէ Մայտայի սիրոյն. ասկէ կը հետեւի կրից ամենէն սոսկալին, որ է նախանձը, և երբ Տիգրան Բարիզ կ'երթայ, ուսկէ կը թղթակցի իր "խնդաք զաւկին", սիրուն Մայտային հետ իրենց ապագայ օրինաւոր երանութեան վրայ, Հերիքա իր վրէժը լուծելու և ատելութեան ու նախանձու զգացումները գոհ ընելու համար կը յաջողի՝ իր մարմնային չքեղութեանց գերի և ոճիր իսկ գործելու պատրաստ ապերատի մը աջակցութեամբ վիհ մը բանալու երկու սիրահարներու մէջ. կը հասնի իր այս նպատակին՝ իր պատիւը իսկ զոհելով, և Մայտա՝ անտեղեակ իրեն դէմ լարուած մեքենայութեանց՝ Բարիզ կ'երթայ՝ անձամբ ստուգելու համար Տիգրանին մատնութեան պատճառը, անոր ուրիշ կնկան մը հետ ամուսնացած ըլլալու լուրը կ'առնու, կը նուաղի շանթահար, և մարդասէր և առաքինի կոմսի մը անձնուիրութեան շնորհիւ մահաբեր հիւանդութեան մը ճիրաններէն պրծելէն ետք կը վերադառնայ ի Պօլիս, յուսաբեկ և վանքը մտնելու որոշումով, որոշո՛ւմ որ անգործադրելի կը մնայ նոր դժբաղդութեան մը վրայ: Իրօք Ցուլիանէ, որ արդէն ամուսնացած է Լեւոնին հետ, ասոր քով կասկածելի և անհաւատարիմ կին մը կը նկատուի պահ մը, և յանիրաւի ամբաստանուիլը և իր ամուսնոյն հակակրութեան ենթարկուիլը դիտելով կը հիւանդանայ շնորհիւ Նորանոր մեքենայութեանց Հերիքայի, որ բաւ չհամարիր սիրաբեկ Մայտայի թշուառութիւնը, քանի որ ասոր աչքին մէջ շող մը և շրթանց վրայ ժպիտ մը կայ տակաւին. շող և ժպիտ զոր կ'արտադրէր իր աղջկան ամուսնական երանութեան տեսարանը: Հերիքայի փափաքն էր ըզ Մայտա իբր սիրուհի զարնուած տեսնելէն ետք նաեւ իբր մայր զարնուած տեսնել: Մինչ այս մինչ այն, Նախանձոտ և վրիժառու կնոջ ճակատագրին մի քմահաճութեան համեմատ և քիչ ժամանակի մը համար ինք կը շինէ այն տունը զոր ինքն արդէն փլած էր: Իրօք թեթեւաբարոյ կինն օր մը կը մատնէ իր սիրողը և վրիժառութեան վատ գործին, Պ. Թորգոմատունին, որ իր դրուժան սիրուհւոյն [illegible] վիրաւորուելով մեռնելու ժամանակ ամեն մեքենայութիւն երեւան կը հանէ. Հերիքայի թեթեւաբարոյութեամբ Տիգրանին և Մայտային մէջ փոխանակուած թղթակցութիւնը գողնալը և զՄայտա Տիգրանին աչքէն իբր սիրադրուժ ամբաստանած ըլլալը կը խոստովանի, և Մայտա այս խոստովանութեան վրայ գէթ Տիգրանէն չմոռնուած ըլլալու մխիթարութիւնը վայելելով և իր մեռած սիրտը իր հետ ամուսնանալ ուզող կոմսին շնորհելու չզիջանելով երբ նահատակուհի ապրած ժամանակ, յանկարծ իր քով կը տեսնէ իր սիրական Տիգրանն, որ երկու գերեզմաններու, այսինքըն կնոջն ու նորածին զաւկին մահուան վրայ կոխելով կը հասնի ի Պօլիս, կ'ամուսնանայ իր սիրական Մայտային հետ, և այս ամուսնութեան և երջանկութեան լուրը առնող Հերիքան, որ իր յայտնի անհաւատարմութեան յանցանքէն ետք ամուսնական յարկէն արտաքսուած էր, Հերիքա, որ Նախանձոտ վագրուհի մը, հրէշ մը դարձած էր ալ, երբ կը յարձակի Մայտային վրայ զայն իր դաշոյնով մեռցնելու և սրտին սեւ կրից յագուրդ տալու համար, վիրաւոր կը գլտորի յերկիր՝ Տիգրանէն արգիլուելով իր ոճիրը գործադրելու: Տիգրան կը ձերբակալուի և կը բանտարկուի դատուելու համար, և մինչեւ դատուիլն ահա Մայտա իր սրտին կսկիծէն կը հիւանդանայ, կը մեռնի, որով Տիկին Սիրա եղական բարեկամուհի մը, իսկ Տիգրան հաւայն աշխարհս կորուսած կ'ըլլայ:

(Շարունակելի)

ԴՐ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՆՈՐ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԷ

Պանճէ գաբու Մ'ուխտարեան խան, թիւ 46,

—o—

Այս վաճառատան մէջ կը վաճառուին ամէն տեսակ թուղթ եւ դպրոցական պիտոյքներ, ինչպէս նաեւ Նոր հրատարակեալ հայերէն գրքեր, մանաւանդ Մասիսի մէջ իբր Թերթօն հրատարակուելէ յետոյ զատ տպուելով ի վաճառհանուած գրեանքն, ընիկ եւ օտարազգի Թերթեր եւ գլխաւորաբար Մասիս։

Արդ, Մասիս եւ այլ Նորատիպ գրքեր առնուլ փափաքող ազգայինք կը հրաւիրուին դիմել յիշեալ վաճառատունն, որոյ հասոյթից մէկ մասը Միացեալ ընկերութեանց յատկացեալ է։

ԼԻԿՈՒՐԵԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒ

—o—

ԱԶԴ

Լիկուրեան շոգենաւին մէջ վաճառ ունեցող անձանց կը ծանուցուի թէ վաճառաց արժէքին վրայ 0/0ին 5 աւանդ մը պարտաւորիչ է ընդհանուր վնասուց համար. այս աւանդ պէտք է որ ստորագրեալս հատուցուի իրենց վաճառաց յանձնմանէն առաջ։ Կը խնդրուի նոյն շոգենաւին մէջ վաճառք ունեցողներէն որ բեռնագրոց (քոնոշիմէնթօ) հետ մէկտեղ ներկայեն նաեւ իրենց ֆաթուրաները։

Գործակալութիւն, Միլէթխան

12—2 ԷՏՎԱՐՏ ԼԱՖՕՆԹԷՆ

ԻԼԱՆ

Նշանեան Ալիքսան էֆէնտինին սէպգ իտէն իտտիասը իւզէրինէ պէօյիւք Եէնի խանտա մուգիմ փափազեան իգէմիլու կարապետ վէ Արմին էֆէնտիլէրին Թէսարրիւֆաթ գավլիյէլէնտէն մահճուրիյէթլէրի 29 զիլգատէ 95 Թարիխինտէ Թահիթը գարարա ալընմըշ իսէ տէպու քէըրէ մուամյիւնլէյհիւմա կարապետ վէ Արմին էֆէնտիլէրին վագը օլան իսԹիտալարընա մէպնի մուհաքէմէլէրի պիլ իճրա էֆէնտիի մուամյիւնլէյհիւմանըն մահճուրիյէթի վագաալարընըն ֆէքքինէ հիւքմ օլունտուղը իւսկիւտար պիտայէթ մահքէմէսի հուգուգ տայիրէսինտէն վէրիլէն 17 զիլգատէ 300 Թարիխլու իլամըն կէօսԹէրմի շ վէ հիւքմի իլամ մուամյիւնլէյհ Ալիքսան էֆէնտի Թարաֆընտան գապուլ օլունմուշ օլմաղլէ մահքէմէի մէզքիւրէ իճրա մէմուրիյէԹինտէն իլանը քէյֆիյէԹ օլունուր։

22 Յուլ 99

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք տեղը տեղ մ'անգամ կը բանին Լիվէրփուլի եւ Միջերկրականի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանթօ	7,000	Մալթա	3,000
Ալկիա	3,000	Մարոքքօ	2,500
Աֆրիքա	3,000	Նուբիա	2,500
Պարթիա	4,600	Բալթիկա	5,000
Պոթնիա	3,800	Բաթաւիա	3,200
Պալմիրա	2,500	Բալտիկա	3,000
Պերթինէ Քասթլ	1,200	Սիբիրիա	7,800
Սէֆալօնիա	5,000	Սիդոն	4,600
Քօրդօվա	4,700	Սամարիա	3,000
Շերպուրգ	2,000	Սամսոնիա	3,000
Տէմէրարա	2,500	Սիդոն	3,000
Կալապրիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քէտար	2,500	Թրիփոլի	2,500
Մարաթոն	3,000		

Մարոքքօ շոգենաւը, Նաւապետ Պըրաւուն, հոկտ. 9ին աստ կ'սպասուի Լիվրբուլէն։

Ստորագրեալս արտօնութիւն ունին ճանբորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիւ Եորքի եւ Պոստընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ–Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Քիւչիւք Հալիլ փաշա խան Ղալաթիա։

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլի եւ Միջերկրականի միջեւ բանող շոգենաւք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քառնաք	4,200	Ոսիրիս	3,000
Ֆարօս	4,000	Նեֆերթիս	3,000
Օսմանլը	4,000	Բէրա	3,000
Սեսոստրիս	3,250	Իսիս	2,600
Թեպէ	3,250	Ալեքսանդրիա	1,700
Մամֆիս	3,250	Լօթիս	800
Նիլոս	3,250	Օլինդա	800
Մարեօթիս	3,250	Սեթի	750

Բէրա շոգենաւը, Նաւապետ Ֆորէս–

թըր, ամսոյս 5ին Լիվրբուլէն հոս կ'սպասուի։

Վերոյիշեալ շոգենաւք չքեղապէս յարդարուած են ճանբորդներու համար։
Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՈԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակալք

Մէյտանըրգ սօգագ, Պոլիս
Տնօրէնութիւն, Լիվրբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ.

Գործակալութիւնք

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ Ընկ.
Պէրութ	Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Ց. Վ. Ուիթոլ եւ Ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվէրթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ Ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ Ընկ.
Իսքէնտէրուն	Լէվի, Ֆրանք եւ Ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ Ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէգրոբուլոյ

ԲԱՊԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրփուլի, Միջերկրականի եւ Օտեսայի միջեւ կանոնաւորապէս բանող

ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	
Արապիա	2,500	Ռոճըրս
Արմէնիա	2,500	Քրուիքշանք
Լիտոնիա	2,500	Ուիլքս
Մասէտոնիա	3,500	Մարշ
Բոսֆորա	2,800	Ֆօթէրճիլ

Մասէտոնիա շոգենաւը հոկտ. 6ին Լիվրբուլէն հոս կը հասնի։

Այս շոգենաւք կլին ճամբորդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր գներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն եւ հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։
Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ԱԶԴ

Բազմամծանօթ Տոքթոր (Ճանիկ) ՔՐԻՍԵԱՆ՝ ի դիւրութիւն իւր յաճախորդաց զանազան Թաղերու, որոշած է գտնուիլ ամէն օր ժամը 8–11, Պոլսոյ կողմը կամուրջին դէմ 77 թիւ Մ. Քիւչիւքեանց դեղարանն, որ իւր ժամադրութեանց տեղին է։ Այցելութեան հրաւէր կամ' ուրիշ որ և է նամակ կը խնդրուի հոն ուղարկել։

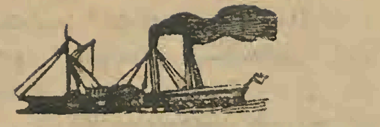

ՖՐԷՏ, ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կանոնաւորապէս կը բանին Լիվէրփուլի եւ Արեւելքի միջեւ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճէրեան	2,500	Ֆլորիտեան	3,700
Ալլէմանեան	2,500	Ֆլեմինկեան	3,700
Անտալուզեան	2,500	Ֆլավեան	3,700
Արմէնեան	2,500	Իպէրեան	5,500
Արաբեան	3,700	Իւլիրեան	5,500
Պալվարեան	6,000	Իսթրեան	5,500
Պոլոնեզեան	6,000	Լեսպեան	2,200
Քաստիլեան	800	Լէկուրեան	2,500
Սարտինեան	2,000	Լեդեան	800
Տորոյ	700	Օփորթօ	700
Եգիպտեան	3,700	Բէրսեան	3,800
Ֆրանսեան	3,700	Վալենսեան	6,800
Ֆալմեան	3,700	Վէնէթիեան	6,800

Լէկուրեան շոգենաւը հոկտ. 8ին հոս կ'սպասուի։

Շաբաթական շոգենաւներու Նոր գիծ մը հաստատեալ Լիվրբուլի եւ Պոստընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեռուէն գատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՕՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միլէթ խան, Ղալաթիա

Նաւատէրք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվրբուլ

Գործակալութիւնք
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆօնթէն.
Ճիպրալթար, Պ. Պ. Քարվըր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վալմոր եւ ընկ.
Մալթա, Ա. Քամիլէրի.
Շիրա, Ա. Մ. Մավրօկորտադոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիթոլ եւ ընկ.

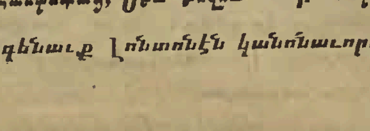

ՈՒԷՍՏՔՕՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Որք կը բանին ի մէջ Լոնտոնի եւ Արեւելեան Նաւահանգստաց, Սեւ ծովու եւ Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օտէսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր Նաւահանգիստները։

Սանտուինկոյ շոգենաւը, Նաւապետ Ուոյքըր, ամսոյս 19ին Լոնտոնէն մեկնեցաւ Մալթա եւ Կ. Պոլիս գալու համար, հոկտ. 5ին աստ պիտի հասնի եւ նոյն օրը Դանուբ պիտի երթայ։

Ռոմ շոգենաւը, Նաւ. Կորլի, ամսոյս 25ին Լոնտոնէն մեկնեցաւ Մալթա, Շիրա, Սէլանիկ եւ Կ. Պոլիս գալու համար եւ դէպի հոկտեմ. 13ին աստ կ'սպասուի եւ չուտով Օտէսա եւ Նիքոլայէֆ պիտի երթայ։

Լոնտոնի մէջ այժմ բեռ կ'առնուն։

Ռէյնէօ շոգենաւը, Նաւապետ Նիոլման, Պոլիս, Պաթում, Բոթի եւ Թայղան երթալու համար։

Քէնըուէյ շոգենաւը, Նաւապետ Ճոնսթոն, Պոլիս, Օտէսա եւ Նիքոլայէֆ երթալու համար։ Որուն պիտի յաջորդէ Ճօն Տէյլըր շոգենաւը Պոլիս եւ Օտէսա երթալու համար։

Ամաղիա շոգենաւն հոկտեմբերի լաւ կիզրը բեռ պիտի առնու ուղղակի Լոնտոն երթալու համար։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՄՈՐԴՐԸՆ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

կամ առ ՈՒԷՍՏՔՕՏ ԵՒ ԼՈՐԱՆՍ
9, Ֆէնչըրչ Սդր. Լոնտոն

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 23 սեպտ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս,	ղրշ. 110,	առ Անգլ. լիր.
Փարիզ 3	» Ֆր. 23	առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմ. Քօնս. գոցուեցաւ		10,33
բացուեցաւ		10,32
կէս օրին		10,32
Եգիպտ. միաց. բաց. ոսկի		78,10
		Անգլ. լիր
Սոսիէթէ Ժէնէրալ (գ. կ.)		4,15
» Օթօման »		4,10
Կ. Պոլսոյ Պանքան »		8,
Քրէտի Ժէնէրալ 6% »	Օսմ. լիր	17,35
Փոխ. 1863 (Մու.) 6%	Ֆր.	65
» 1865 »	%	60
» 1869 (Բինար) 6%		53,50
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)		18,50
» 1873 (Բինար) 6%		47 50
Ռումէլիի երկաթուղի		47,25
Լաւրիոմ	(գ. կ.)	150
Թրամուայ	Օսմ. լիր	330
Թղթադրամ	»	1185
Հէվալէսիզ		15
Ռէքօր	—	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն) Ղրշ.

Անգղիական ոսկի		110 13
Գաղղիական »		87 34
Բօլ		89 34
Գրիմից		51 20
Գառալօն Թուղթ	(գաբիք)	927
» արծաթ	(նոր)	90 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն		107 31
Վեցնոց		103 5
Հինգնոց		103 5
Մէթալիք		101 10

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 4 հոկտ.

Անգղ. Քօնս.	101 1/16
Օսմ. »	9 7/8
Փոխ. 1865	12 1/2
» 1869	10 3/8
» 1871	72 3/8
» 1872	18
» 1873	9 3/4
» 1877	83 1/2
Պանք Օթօման	18 1/4
Ռուս. փոխ. 73ի	88 1/4
Եգիպտ. միացեալ	70 1/4
» արտօնաւոր	94 1/2
Տայրա Սանիէ	70
Փոխ. Ռօչիլտ	91 1/2
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	

Փարիզ 4 հոկտ.

Գաղղ. Քօնս. 4 1/2 0/0	107,37 1/2
» » 3 0/0	77,62 1/2
Օսմ. Քօնս.	9,90
Փոխ. 1865 Ֆր.	
» 1869	53
» 1873	48
Օսմ. Երկաթուղի	46,50
Պանք Օթօման (գ. կ.)	720
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)	555,
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)	93
» » Արեւելեան	
Իտալ. Քօնս.	91,
Եգիպտ. միացեալ	359,37 1/2
Փոխանակագիր Լոնտրայի վրայ	25,27

Վիէննա 4 հոկտ.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,85
Ռումէլիի երկաթուղի	23,

ՒԷՍ ՕՐ 6,18

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ 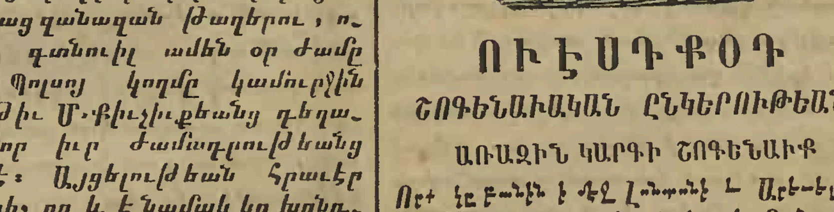 ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱՑ — (Սկսեալ 1 Հոկտ. 1881 մինչեւ նոր տնօրէնութիւն)

ԳԻԾ Կ. ՊՈԼԻՍ – ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ

Կ. Պոլսէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 2 Ճանբ. Առտ. Ժ. Վ.
Կ. Պոլիս Մեկնում	7 15
Գում–գաբու	7 27
Եէտի–գուլէ	7 41
Մաքրիգիւղ	8
Այաթէֆանոս	8 14
Քիւչիւք–չէքմէճէ	8 26
Սբարթա–գուլէ	9 12
Հատըմքէօյ	9 49
Զաթալճա	10 35
Գապաքճէ Ժամանում	11 7
Գապաքճէ Մեկնում	11 17
Սինէքլի	12 20
Չէրքէսքէօյ Ժամ.	1 4
Չէրքէսքէօյ Մեկ.	1 34
Չորլու Ժամ.	2 23
Չորլու Մեկ.	2 33
Մուրաթլը–Քէօրէքլի	3 27
Սէիտլէր–չիֆթլիք	4 2
Լիւլէ–Պուրկազ	4 45
Պապա Էսքի	5 30
Բապլօ–քէօյ	6 17
Ուզուն–քէօփրիւ	7 15
Գուլէլի–Պուրկազ Ժամ.	7 38
Գուլէլի–Պուրկազ Մեկ.	7 58
Ուրլի	8 24
Ադրիանուպոլիս Ժամ.	9 14
	Իրիկ.

	Կառախ. Թ. 122 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Ադրիանուպոլիս Մեկ.	8 31
Գատըքէօյ	9 18
Մուսթաֆա փաշա	10 8
Հարմանլը	11 25
Թըրնովա Ժամ.	12 2
Թըրնովա Մեկ.	12 43
Հասքէօյ–Գազանճըք	1 46
Եէնի–Մահալլէ	3 6
Բաբաղը	3 49
Գաթօնիցա	4 36
Փիլիպէ Ժամ.	5 4
Փիլիպէ Մեկ.	5 34
Թաթար Բազարճըք Ժմ.	6 47
Թաթար Բազարճըք Մկ.	6 57
Սարամպէյ	7 31
	Իրիկ.

ԳԻԾ Ա. ՊՈԼԻՍ–ՍԱՐԱՄՊԷՅ

Սարամպէյէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 121 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Սարամպէյ Մեկ.	6 7
Թաթար Բազարճըք Ժմ.	6 41
Թաթար Բազարճըք Մկ.	6 51
Փիլիպէ Ժամ.	8 4
Փիլիպէ Մեկ.	8 29
Գաթօնիցա	9 2
Բաբաղը	9 47
Եէնի–Մահալլէ	10 35
Հասքէօյ–Գազանճըք	11 53
Թըրնովա Ժամ.	12 43
Թըրնովա Մեկ.	1 23
Հարմանլը	2 11
Մուսթաֆա–փաշա	3 22
Գատըքէօյ	4 8
Ադրիանուպոլիս Ժամ.	4 54
	Իրիկ.

	Կառախ. Թ. 1 Ճանբ. Առտ. Ժ. Վ.
Ադրիանուպոլիս Մեկ.	6
Ուրլի	6 52
Գուլէլի–Պուրկ. (Պէ–ֆէ)	7 16
Ուզուն–Քէօփրիւ	8 3
Բապլօ–քէօյ	8 49
Պապա–Էսքի	9 49
Լիւլէ–Պուրկազ	10 29
Սէիտլէր–չիֆթլիք	11 9
Մուրաթլը–Քէօրէքլի	11 45
Չորլու Ժամ.	12 35
Չորլու Մեկ.	12 45
Չէրքէսքէօյ Ժամ.	1 34
Չէրքէսքէօյ Մեկ.	2 4
Սինէքլի	2 58
Գապաքճէ Ժամ.	3 45
Գապաքճէ Մեկ.	3 55
Զաթալճա	4 32
Հատըմ–քէօյ	5 24
Սբարթա–գուլէ	6 1
Քիւչիւք–Չէքմէճէ	6 38
Այաթէֆանոս	6 51
Մաքրիգիւղ	7 5
Եէտի–գուլէ	7 26
Գում–գապ. ու	7 40
Կ. Պոլիս (Պէ–ֆէ) Ժամ.	7 50
	Իրիկ.

ԳԻԾ ԳՈՒԼԷԼԻ–ՊՈՒՐԿԱԶ–ՏԷՏԷԱՂԱՃ

Տէտէաղաճէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 222 Խառն
222 թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կը բանի։	Կէս օրէն վերջը Ժ. Վ.
Տէտէաղաճ Մեկ.	12 14
Ֆէրրէ	1 54
Պիտիքլի	3 20
Սուֆլի	4 23
Տիմիթօքա	5 42
Գուլէլի–Պուրկազ Ժամ.	6 17
	Իրիկ.

2 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

Ադրիանուպոլսէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 221 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
221 թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը կը բանի։	
Գուլէլի–Պուրկազ Մեկ.	8 52
Տիմիթօքա	9 37
Սուֆլի	11 2
Պիտիքլի	12 10
Ֆէրրէ	1 21
Տէտէաղաճ Ժամ.	2 28
	Իրիկ.

2 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ–ՌՈՒՍՃՈՒՔ

Վառնայէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 402 Թղթատար Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Վառնա (Պէ–ֆէ) Մեկ.		8 15
Կիւպէճէ	8 47	8 49
Բրավատի	9 47	9 52
Շումնու–Ռօատ	10 45	10 50
Շէյթանճըք (Պէ–ֆէ)	11 45	12 8
Իշիքլար	12 55	12 57
Ռազկրատ	1 36	1 41
Վէթօվա	2 37	2 41
Չէրնավոտա	3 14	3 19
Ռուսճուք (Պէ–ֆէ) Ժմ.	3 56	
	Իրիկ.	

ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ–ՎԱՌՆԱ

Ռուսճուքէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 421 Խառն Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Ռուսճուք Մեկ.	7 49	7
Չէրնավոտա	8 46	7 54
Վէթօվա	10 2	8 49
Ռազկրատ	11 13	10 20
Իշիքլար	12 7	11 16
Շէյթանճըք	1 28	12 36
Շումնու–Ռօատ	2 43	1 43
Բրավատի	3 53	2 48
Կիւպէճէ	4 32	3 56
Վառնա Ժամ.		
	Իրիկ.	

ԳԻԾ ՍԷԼԱՆԻԿ–ԻՒՍՔԻՒՊ–ՄԷԹՐՕՎԻՑԱ

Սէլանիկէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 522 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Սէլանիկ (Պէ–ֆէ) Մեկ.	6 40
Թօփսին	7 8
Ամաթօվօ	8 34
Քարասուլու	9 9
Կուլմէնճէ (Հալթ)	9 25
Կէօրկէլի	10 27
Միռօվչէ	11 25
Սթրումնիցա (Հալթ)	11 42
	Կէս օր
Տէմիրգաբու (Պէ–ֆէ) Ժամանում	12 31
Տէմիրգաբու Մեկնում	12 56
Քրիվօլագ	2 4
Վէնէճիանօ–Կրատսքօ	3 7
Քէօփրիւլիւ	4 30
Զէլէնիքօ	5 38
	Իրիկ.
Իւսքիւպ (Պէ–ֆէ) Ժամ.	6 34

	Կառախ. Թ. 622 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Իւսքիւպ (Պէ–ֆէ) Մեկ.	9
Էէլէշան	10 4
Քաչանիք	10 58
Վէրիզօվից	12 5
Լիփլեան	1 9
Բրիշթինա	2 8
	Կէս օրէն վերջը
Միթրօվիցա (Պէ–ֆէ) Ժամանում	8 14

Այս կառախումբ Սէլանիկէն եկող 522 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

Միթրօվիցայէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 621 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Միթրօվիցա (Պէ–ֆէ) Մեկնում	8 53
Բրիշթինա	10 11
Լիփլեան	11 13
Վէրիզօվից	12 16
Քաչանիք	
Էէլէշան	
	Իրիկ.
Իւսքիւպ (Պէ–ֆէ) Ժամ.	2 45

	Կառախ. Թ. 521 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Իւսքիւպ (Պէ–ֆէ) Մեկ.	6 9
Զէլէնիքօ	7 27
Քէօփրիւլիւ	8 48
Վէնէճիանօ–Կրատսքօ	10 8
Քրիվօլագ	11 14
	Կէս օր
Տէմիրգաբու (Պէ–ֆէ) Ժամանում	12 7
Տէմիրգաբու Մեկնում	12 22
Սթրումնիցա	1 29
Միռօվչէ	1 41
Կէօրկէլի	2 40
Կուլմէնճէ	3 40
Քարասուլու	3 54
Ամաթօվօ	4 28
Թօփսին	5 22
	Իրիկ.
Սէլանիկ (Պէ–ֆէ) Ժամ.	6 18

Այս կառախումբ Միթրօվիցայէն եկող 621 թիւ կառախմբին հետ կը հաղորդակցի։

ԳԻԾ ԹՐՆՕՎԱ–ԵԱՄՊՕԼԻ

Թրնովայէն մեկնող կառախումբ (*)	Կառախ. Թ. 322 Խառն Իրիկ. Ժ. Վ.
Թրնովա Մեկ.	1 3
Գարաբունար	1 51
Ռատնէ–մահալլէսի	3 2
Եէնի–Զաղրա	4 17
Քէրմանլը	5 15
Եամպօլու Ժամ.	6 11
	Իրիկ.

122 եւ 121 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի։

(*) 322 թիւ կառախումբն երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը կը բանի։

Եամպօլուէն մեկնող կառախումբ (*)	Կառախ. Թ. 321 Խառն Առտ. Ժ. Վ.
Եամպօլու Մեկ.	7
Քէրմանլը	8 6
Եէնի–Զաղրա	9 14
Ռատնէ–մահալլէսի	10 29
Գարաբունար	11 35
Թրնովա Ժամ.	12 13
	Իրիկ.

121 եւ 122 թիւ կառախմբոց հետ կը հաղորդակցի։

(*) 321 թիւ կառախումբն երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը կը բանի։

ԳԻԾ ՌՈՒՍՃՈՒՔ–ՎԱՌՆԱ

Ռուսճուքէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 401 Թղթատար Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Ռուսճուք (Պէ–ֆէ) Մեկ.		11 10
Չէրնավոտա	11 52	11 57
Վէթօվա	12 34	12 36
Ռազկրատ	1 52	1 57
Իշիքլար	2 19	2 21
Շէյթանճըք (Պէ–ֆէ)	3 2	3 20
Շումնու–Ռօատ	4 6	4 11
Բրավատի	5 4	5 6
Կիւպէճէ	6 3	6 5
Վառնա Ժամ.	6 37	
	Իրիկ.	

Ծանօթ. — 401 եւ 402 թիւ թղթատար կառախումբք ամէն չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը միայն տեղի կ'ունենան։

ԳԻԾ ՎԱՌՆԱ–ՌՈՒՍՃՈՒՔ

Վառնայէն մեկնող կառախումբ	Կառախ. Թ. 422 Խառն Առտ. Ժ. Վ.	Առտ. Ժ. Վ.
Վառնա Մեկ.		8 15
Կիւպէճէ	8 52	8 55
Բրավատի	10 1	10 6
Շումնու–Ռօատ	11 6	11 21
Շէյթանճըք	12 35	1 5
Իշիքլար	2 13	2 20
Ռազկրատ	3 3	3 18
Վէթօվա	4 20	4 25
Չէրնավոտա	5 2	5 7
Ռուսճուք Ժամ.	5 54	
	Իրիկ.	

421 եւ 422 թիւ խառն կառախումբք ամէն շաբթու երկուշաբթի, երեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ եւ կիրակի օրերը միայն տեղի կ'ունենան։